

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Σίνα 4, 454 44 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Τηλ.: 26510-74000 ΦΑΞ: 26510-79286 - tozagorimas@gmail.com

Διαβάζεται από 2.000 οικογένειες Ζαγορίσιων στην Ελλάδα και σ' όλον τον κόσμο ΚΩΔΙΚΟΣ 092571

ΕΤΟΣ
ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟ
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 464
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ
2017

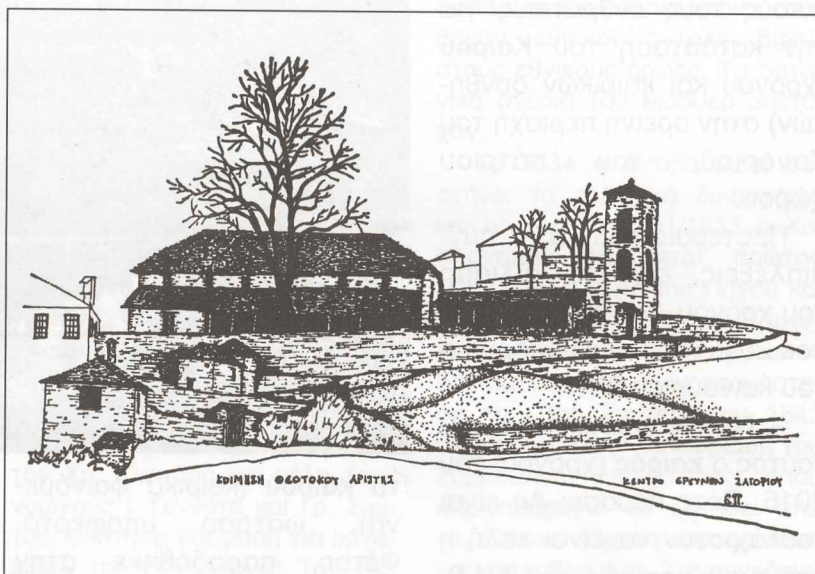
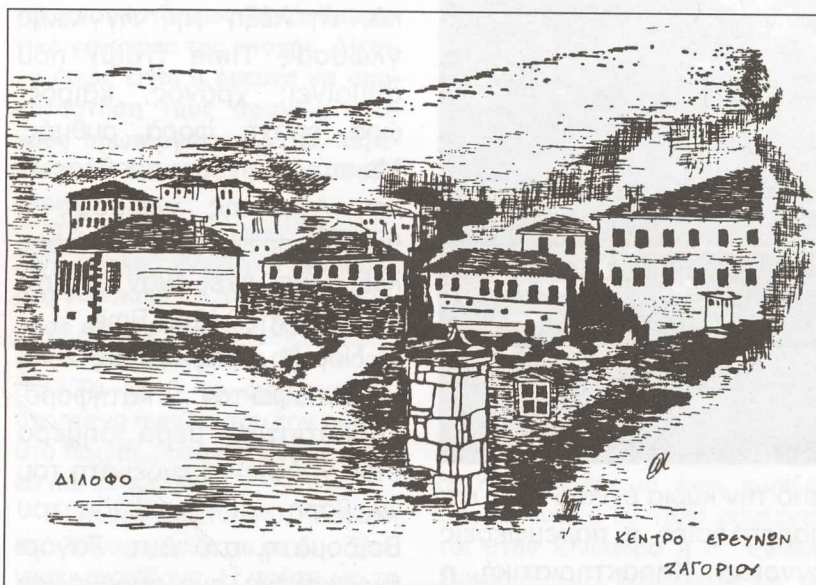
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΜΑΣ

ΠΑΜΕ ΓΙΑ... «ΚΟΥΡΕΜΑ»

Ο τίτλος βγήκε από τη λέξη που είναι πολύ της μόδας στις μέρες μας. Είπαμε και προσπαθήσαμε 5-6 χρόνια τώρα να το αποφύγουμε, αλλά... μάταια.

Θέλουμε λοιπόν να ενημερώσουμε τους συνδρομητές μας, πως «Το Ζαγόρι μας», ύστερα από 39 περίπου χρόνια από μηνιαία έκδοση «κουρεύεται» κατά 50% και γίνεται διμηνιαία.

καταβάλλοντας έτσι το ήμισυ του καθορισμένου Ταχυδρομικού τέλους. Έτσι και με μια αύξηση της ετήσιας συνδρομής από 20 σε 30 ευρώ έγινε δυνατή μέχρι τώρα η έκδοσή του, με πολλές δυσκολίες βέβαια. (Αυτή την ιστορία την κάναμε γνωστή στους συνδρομητές μας με δύο συνεχή πρωτοσέλιδα εκείνα του Αυγούστου-Σεπτεμβρίου και Οκτωβρίου του 2011).

Έτσι, τούτο το τεύχος του Φλεβάρη θα είναι το τελευταίο που θα κυκλοφορήσει ως μηνιαίο. Το επόμενο θα καλύπτει το δίμηνο Μάρτη-Απρίλη και θα κυκλοφορήσει το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Απριλίου.

Εδώ και 5-6 χρόνια από το Σεπτέμβριο του 2011, βιώνουμε την αγωνία της επιβίωσης του περιοδικού μας, όταν διά νόμου καταργήθηκε η ταχυδρομική ατέλεια, με αποτέλεσμα η ταχυδρόμησή του διά γραμματοσήμου να απαιτεί μια δαπάνη από 1.500-2.000 ευρώ για το κάθε τεύχος. Με πολύ προσπάθεια γνωριμίες και τρεξίματα κατορθώσαμε τότε μαζί με κάποιες άλλες μηνιαίες εκδόσεις το περιοδικό μας να υπαχθεί σε ειδικό τιμολόγιο εκδοτών,

Τώρα όμως ο κόμπος έφθασε στο χτένι. Οι αιτίες και πολλές και γνωστές όπως: η «αποχώρηση» στα επόμενα πολλών Ζαγορίσιων συνδρομητών μας, αλλά και οικονομικές δυσκολίες που βιώνει ο κόσμος τα τελευταία χρόνια, κάνουν πια αδύνατη τη συνέχιση της έκδοσης του περιοδικού μας ως μηνιαίο. Έτσι όλα τα υπόλοιπα τεύχη μέχρι τέλους του χρόνου θα είναι διμηνιαία. Όταν και αφού αλλάξουν οι συνθήκες το ξαναβλέπουμε. Αυτά προς ενημέρωση των Ζαγορίσιων συνδρομητών μας. Βαθεία ψυχή!

Με την ευχή και την προσδοκία οι Ζαγορίσιοι να σταθούν στο πλευρό του ιστορικού πλέον περιοδικού τους.

Η Συντακτική Επιτροπή

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος διοργανώνει την ετήσια εκδήλωσή του με τίτλο «ως Αργυρούς Αιών», που θα πραγματοποιηθεί την Κυριακή 19 Μαρτίου 2017 και ώρα 8:00 μ.μ. στην αίθουσα «Β. Πυρσινέλας» του Πνευματικού

Κέντρου του Δήμου Ιωαννιτών, με μουσική και χορούς από το Ζαγόρι και όλη την Ελλάδα.

Η φετινή εκδήλωση είναι αφιερωμένη στα 100 χρόνια από την ίδρυση του Συνδέσμου (1917-2017). Τα τραγούδια της

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

παράστασης θα αποδώσουν: **Αλέξανδρος Αρκαδόπουλος** (κλαρίνο), **Θωμάς Κωνσταντίνου** (τραγούδι, ούτι, λαγούτο), **Γιώργος Μαρινάκης** (βιολί), **Κώστας Μερετάκης** (κρουστά) και **Σταυρούλα Δαλιάνη** (τρα-

γούδι). Θα χορέψουν οι χορευτές του Συνδέσμου.

Την εκδήλωση θα κλείσει το γλυκόνχο κλαρίνο του δεξιότεχνη συμπατριώτη μας Γρηγόρη Καψάλη.

Γενική είσοδος 5 ευρώ.

Για το ΔΣ

Γιώργος Παπαλεοντίου

Χρονογράφημα**Ο ΚΑΙΡΟΣ! ΠΟΙΟΣ ΚΑΙΡΟΣ;****Σταύρου Συκιώτη**

Καίρος (ευκαιρία) είναι να ασχοληθούμε, τούτη τη φορά, με τον **καιρό(;) και να αφήσουμε το μήνα Φεβρουάριο**, που μας ήρθε, μετά την εκπνοή του Γενάρη μήνα ήσυχο, στη δική του παραδοσιακή ιστορία και τα δικά του χρονικά και μετεωρολογικά γνωρίσματα. Έτσι, θα παραμερίσουμε παλαιούς χαρακτηρισμούς μας καικακολογίες για τη χλωρότητά του.

Το άγριο «**Σιθηρικό κύμα**», που φέτος, ύστερα από πολλά χρόνια, πεθύμησε να κατηφορίσει μέχρι το Αιγαίο, για, «τουριστική αναψυχή», έδωσε ευκαιρία στους μετανάστες Ζαγορίσιους να αναζητούν πληροφορίες από τους ντόπιους Ζαγορίσιους δικούς τους ανθρώπους για την κατάσταση του **Καιρού** (χρόνου και καιρικών συνθηκών) στην ορεινή περιοχή του Ζαγοριού, του πατρίου χώρου.

Προτεραιότητα, στις συνδιαλέξεις, είχε το κύλισμα του χρόνου, του ετήσιου χρόνου 2016 και το καλωσόρισμα του καινούριου 2017.

— Ντρίιν! Καλέ, πάει και τούτος ο **καιρός** (χρόνος) του 2016. Πότε πέρασε; Ας είναι τουλάχιστον να είναι καλή η καινούρια **χρονιά** (έτος 2017).

— Τι καλωσύνη όμως θάχει, που από τα μέσα σχεδόν του Δεκέμβρη μας κλείδωσε στα σπίτια μας, λόγω χαμηλής θερμοκρασίας, παγωνιάς, με

παγωμένους σωλήνες της ύδρευσης, για μια ολόκληρη εβδομάδα. Ευτυχώς που το χιόνι μαντάλωσε τις εξώθυρές μας και με το λιώσιμό του, στις φουφού, γίνεται νεράκι.

Το χειρότερο, ακόμα, ήταν που ο Γενάρης, έτσι όπως τον ξέραμε παραδοσιακά, είχε κάποια χειμωνιάτικα γνωρίσμα-

θέσουμε κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα του **καιρού** (καιρικά φαινόμενα). Ωστόσο, να σημειώσουμε εδώ το «**παιχνίδι**» που ξετυλίγεται με την πολλαπλή έννοια της λέξης **ΚΑΙΡΟΣ**.

Κάτι, που συμβαίνει με πολλές λέξεις της γλώσσας μας που εκφράζουν εκτός

τα **καιρού** (καιρικά φαινόμενα), ωστόσο υποφερτά. Φέτος, παραδόθηκε στην παγερότητα του «**Σιθηριακού υψηλού**».

Στο προηγούμενο φύλλο του «Ζαγοριού μας» Νο 463, είχαμε την ευκαιρία να παρα-

από την κύρια έννοια τους και παραπλήσιες ή παρεμφερείς έννοιες. Χαρακτηριστική η περίπτωση η λέξη **καιρός**. Κυρίως, εκφράζει χρονική διάρκεια, το χρόνο και αντίστοιχα παραπέμπει στην καιρική κατάσταση της ατμόσφαιρας, τα μετεωρολογικά φαινόμενά της. Επίσης, αναφέρεται: **στ'στην κατάλληλη στιγμή, ευκαιρία ή διαθέσιμο χρόνο**.

Μερικές παροιμίες: «**Καιρός για κάθε πράγμα**» — **Με την υπομονή όλα κερδίζονται**» (αρχαία ρητά).

«**Κάθε πράγμα στον καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο (λαϊκή παροιμία)**». «**Με τον καιρό όλα εξελίσσονται και κρίνονται**» **ΦΙΛΗΜΩΝ**.

Παραθέτω μερικές χαρακτηριστικές φρασούλες της

αρχαίας μας γλώσσας που χρησιμοποιούν τη λέξη «**καιρός**» σε συνδυασμό με αρχαίες προθέσεις:

«**Εν καιρώ τω δέοντι**», σε κατάλληλη στιγμή, περίσταση.

«**Ες καιρόν**», σε κατάλληλη στιγμή.

«**Από καιρού**» — άκαιρα.

«**Προ καιρού**» — πρόωρα.

«**Τα κατά καιρούς**» — Τα γεγονότα κατά χρονολογική σειρά.

«**Καιρός τω παντί πράγματι**» — για κάθε πράγμα υπάρχει η κατάλληλη στιγμή (Εγκυκλ. Πάπυρος).

Αντιστοιχία, με την αρχαία Ελληνική γλώσσα παρουσιάζουν και άλλες γλώσσες. Αναφέρω, χαρακτηριστικά, τη λέξη της Αγγλικής γλώσσας **Time** (τάιμ) που σημαίνει: χρόνος, καιρός, ώρα, εποχή, φορά, ρυθμός. Με τη χρήση των προθέσεων της Αγγλικής γλώσσας ή ακόμα και κάποιες δεύτερης λεξούλας, έχει έναν πλούτο εννοιών της λέξης **Time**.

Νομίζω, πως **καιρός** είναι να διακόψω τον κατήφορο, Σαββατιάτικη μέρα σήμερα (που γράφω) η ενδεκάτη του Φλεβάρη και η κοιλάδα του Βοϊδομάτη, στο Δυτ. Ζαγόρι έχει καταγάλανο ουρανό και ηλιοφώτιστες πλαγιές, με γαρνιτούρα τη χιονιάτικη λωρίδα της Ραδόβολης και της Αστράκας στις κορυφογραμμές του Παπιγκινού. Με τέτοια ηλιοφώτιστη μέρα, η αυλή μου με περιμένει. Ζητάει τη συντροφιά μου.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΟΙΚΟΠΕΔΑ**ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΗ****ΖΑΓΟΡΙΟΥ****ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ****Κατάλληλα****για τουριστική αξιοποίηση**

Πληροφορίες στο τηλέφωνο:

69 79 31 11 63

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΚΛΟΝΑΡΗΣ, Ο ΖΑΓΟΡΙΤΗΣ

Στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εταιρείας Αθηνών στις 18-12-1974 ο δικός μας (Πανωσουδενιώτης) Στάθης Δ. Λαμπρίδης, Γυμνασιάρχης, εκφώνησε ομιλία με θέμα τον δικό μας (Λεπτοκαρυώτη) Χριστόδουλο Κλονάρη. Εκεί στους ακροατές ο Στ. Λαμπρίδης είπε: «**Η κάλυψη της πολυσύνθετης προσωπικότητας του Χρ. Κλονάρη με ομιλία μιας ώρας είναι πολύ δύσκολη, αν μη αδύνατη**». Η ομιλία αυτή τυπώθηκε σε βιβλιαράκι από την Ηπειρωτική Εταιρεία Αθηνών το 1975 και απ' τις σελίδες του θα δανειστώ ενδιαφέροντα αποσπάσματα. Εξάλλου και ο Δ. Σερεμέτης, διακεκριμένος νομικός της Θεσ/νίκης, έγραψε: «**Η εξέχουσα φυσιογνωμία του Κλονάρη επεσκίασε από τα ηρωικά πρόσωπα της επαναστάσεως και τα δραματικά γεγονότα της εποχής. Δίκαιον όμως είναι η έρευνα να αποκαταστήσει τους αφανείς εκείνους πρωτεργάτες....**». **Δ. Σερεμέτης: Η δικαιοσύνη επί Καποδίστρια.**

Το βιογραφικό του Κλονάρη λίγο πολύ γνωστό. Γεννήθηκε στο Λιασκοβέτσι το 1788. Σπούδασε στα Αμπελάκια, δασκάλεψε στην Κοζάνη και στο Βουκουρέστι. Το 1818 το ανήσυχο και αχόρταγο πνεύμα του τον οδηγεί στο Παρίσι, όπου σπουδάζει νομικά και φιλολογικά.

Η προσφορά του Χρ. Κλονάρη στο Έθνος χωρίζεται σε δυο χρονικές περιόδους. Η πρώτη ως το 1826 που έρχεται στην Ελλάδα και η δεύτερη ως το θάνατό του το 1849. Η πρώτη περίοδος αφορά την προσφορά του στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821 και έχει δύο σκέλη, όπως μας γνωρίζει ο Στ. Λαμπρίδης.

Το πρώτο σκέλος. Γίνεται συντάκτης και συνεργάτης της γαλλικής εφημερίδας με την μεγαλύτερη κυκλοφορία στο Παρίσι της «**Συνταγματικής**».

«**Με τα φλογερά κηρύγματά του προκαλεί τη συμπάθεια και την κατανόηση για την αγωνιζόμενη πατρίδα. Κατακραυγάνει με την ανεξάντλητη επιχειρηματολογία του τους εχθρούς που βάλλουν στις εφημερίδες τους με τα ισοδύναμα βέλη τους εναντίον των αγωνιζομένων Ελλήνων για την ελευθερία τους**». (Στ. Λαμπρίδης). Στο Παρίσι με επί κεφαλής τον Αδαμάντιο Κοραή ιδρύεται φιλελληνική Εταιρεία με σκοπό την πρόκληση του ενδιαφέρο-

ντος του γαλλικού λαού υπέρ του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων. Εκτός του επικεφαλής Αδαμάντιου Κοραή συμμετέχει ο Χρ. Κλονάρης, ο Κων/νος Πολυχρονιάδης και οι φιλέλληνες ελληνομαθείς Αλέξανδρος Βογορίδης και Νικόλαος Πίκολος. Στο Παρίσι οι διανοούμενοι και η μικροαστική τάξη είναι φιλέλληνες. Οι συντηρητικοί είναι φιλότουρκοι. Το 1822 όλοι είναι φιλέλληνες και ολόκληρος ο γαλλικός τύπος υπερασπίζει τον αγώνα. Ο Χρ. Κλονάρης είναι ο κυριότερος συντελεστής για το μεγάλο αυτό επίτευγμα.

Το δεύτερο σκέλος. Ο Αδαμάντιος Κοραής είχε συλλογή δημοτικών τραγουδιών, την οποία έδωσε στον Χρ. Κλονάρη. Ο Νικόλαος Πίκολος, καθηγητής, σύντοκος του Χρ. Κλονάρη, γνώριζε την συλλογή και μεσολάβησε να δοθεί στον ενθουσιώδη φιλέλληνα Γάλλο Φωριέλ, ιστορικό, φιλόλογο, κριτικό. «**Η έκδοση αυτή των τραγουδιών από τον Φωριέλ το 1824 πολύ βοήθησε τον ελληνικό αγώνα, διότι απεκάλυψε το νέο ελληνικό κόσμο στην πνευματική κοινωνία της Ευρώπης, προκάλεσε το ενδιαφέρον και ανεργίρισε το πνεύμα του φιλελληνισμού**». (Στ. Λαμπρίδης).

Το 1826 ο Χρ. Κλονάρης θεωρεί ότι η αποστολή του στο Παρίσι περατώθηκε κι έτσι γυρίζει στην Ελλάδα. Το 1826 συνέρχεται στην Επίδαυρο η Γ' Εθνική Συνέλευση. Η Συνέλευση με το Ε' Ψήφισμα συγκροτεί 13μελή επιτροπή με αρμοδιότητα εξωτερικών υποθέσεων (βοηθήματα, συνθήκες κλπ.). Ο Χρ. Κλονάρης, η φήμη του οποίου είχε προστρέξει, διορίζεται Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής, η οποία είχε Πρόεδρο των Παλαιών Πατρών Γερμανό και μετά το θάνατό του τον Πανούτσο Νοταρά.

Η κατάσταση στην αγωνιζόμενη Ελλάδα δεν πάει καλά. Κομματισμοί, αντιθέσεις, διαφορές, εγωισμοί. Το Γενάρη του 1827 στην Ερμιόνη λειτουργεί κολοβή Εθνοσυνέλευση. Τον Μάρτη του 1827 οι περιστάσεις επιβάλλουν την μεταφορά της Εθνοσυνέλευσης στην Τροιζήνα, όπου συνέρχονται όλοι οι πληρεξούσιοι και ομόφωνα εκλέγουν τον Ιωάννη Καποδίστρια Κυβερνήτη της Ελλάδος. Παράλληλα η Εθνοσυνέλευση είχε συστήσει 19μελή Επιτροπή του Πολιτεύματος. Στην Επιτροπή συμμετέχουν οι Ηπει-

ρώτες Ι. Κωλέττης, Γ. Σταύρου, Χρ. Κλονάρης και Γ. Γεννάδιος. Η επί του Πολιτεύματος Επιτροπή διόρθωσε και τροποποίησε το Προσωπικό Πολίτευμα και παρουσίασε στην Εθνοσυνέλευση το Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδος, το οποίο ψηφίστηκε κι έμεινε

Το Απόστολο Ντιναλέξη

στην ιστορία σαν το «**Σύνταγμα της Τροιζήνας**». «**Το Σύνταγμα τούτο απ' όλες τις ενδείξεις που υπάρχουν πρέπει να εκκολάφτηκε και να εξεπήγασε από τη σοφή κεφαλή του Χρ. Κλονάρη**». (Στ. Λαμπρίδης).

Το 1828 φθάνει στην Ελλάδα ο Ι. Καποδίστριας. Όλα βρίσκονται σε πλήρη εξάρθρωση. Ο Κυβερνήτης αναστέλλει το Σύνταγμα και καταργεί την Βουλή. Συνιστά ένα μικρό γνωμοδοτικό Συμβούλιο, το Πανελλήνιο. Στο Πανελλήνιο συμπεριλαμβάνει και τον Χρ. Κλονάρη, «**διότι εν τω προσώπω αυτού διέκρινε ευχερώς τον έχοντα ικανήν θεωρητικήν κατάρτισιν και πρακτικότητα άνδρα, τον ευσυνείδητον, μετρίοφρονα και ενθουσιώδη αγωνιστήν**». (Δ. Σερεμέτης: **Ο Χρ. Κλονάρης και η συμβολή του εις την αναγέννησιν της δικαιοσύνης**). **Θεσ/νίκη, 1960.**

Ο Καποδίστριας, με Πρόεδρο τον Χρ. Κλονάρη και μέλη τους νομικούς Ι. Γεννάτα και Γρ. Σούτο, συστήνει επιτροπή για οργάνωση της δικαιοσύνης. Τον Δεκέμβρη του 1828 ο Κυβερνήτης εγκρίνει τον Οργανισμό των Δικαστηρίων και την «**Εγκληματική Διαδικασία**» (Ποινική Δικονομία). Τον Μάρτη του 1829 ο Κυβερνήτης συστήνει το «**Ανέκκλητον Κριτήριο**», δηλ. το ανώτατο δικαστήριο της χώρας. Πρώτος δημόσιος κατηγορός (Εισαγγελεύς) τοποθετείται ο Χρ. Κλονάρης. **Η ανεξαρτησία γνώμης, η αμεροληψία του και το ανεπίδεκτον επηρεασμού του από ταπεινώτικες εντολές του Κυβερνήτου, οδήγησεν εις σύγκρουσιν προς τον Καποδίστριαν**». (Στ. Λαμπρίδης).

Το 1830 παύεται από τη θέση του δημοσίου κατηγορού. **Απ' τον Ιούλιο του 1830 ως τον Απρίλιο του 1832 ο Χρ. Κλονάρης ασκεί δικηγορία και μεταξύ των άλλων υπερασπίζεται και τον Κανέλλο Δεληγιάννη που κατηγορείται για πολιτικό αδίκημα κατά του Καποδιστριακού καθε-**

στώτος. Τον Σεπτέμβριο του 1831 δολοφονείται ο Καποδίστριας και ακολουθεί χαώδης κατάσταση. Ο Χρ. Κλονάρης τον Απρίλη του 1832 αναλαμβάνει υπουργός Δικαιοσύνης ως τον Απρίλη του 1833 και ως τον Δεκέμβρη του 1834 ασκεί ξανά δικηγορία.

Τον Μάιο του 1834 αρχίζει η δική του Κολοκοτρώνη και του Πλαπούτα για εσχάτη προδοσία. Συνηγόρους έχουν τον Χρ. Κλονάρη και τον Π. Βαλσαμάκη. Η αγόρευση του Χρ. Κλονάρη κράτησε μια ολόκληρη συνεδρίαση. Η σκηνοθεσία ξένων και ντόπιων για εξόντωση του Κολοκοτρώνη και του Πλαπούτα δεν πέτυχε. Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου Αν. Πολυζωίδης και ο σύνεδρος Γ. Τσερτσέπης, μολονότι πολιτικοί αντίπαλοι του Κολοκοτρώνη, στάθηκαν εθνικοί άντρες δίπλα στους εθνικούς ήρωες. Τα σατανικά σχέδια του Μάουερ απέτυχαν.

Το 1834 η Αντιβασιλεία συστήνει τα ελληνικά δικαστήρια και με Β.Δ. της 1/1/1835 ο Χρ. Κλονάρης διορίζεται πρώτος Πρόεδρος του Αρείου Πάγου και μένει ως τον θάνατό του. Ταυτόχρονα διορίστηκε και Σύμβουλος Επικρατείας και στην επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 συμμετέχει στην συνεδρίαση του Συμβουλίου Επικρατείας, όπου αποφασίστηκε να ζητηθεί από τον Όθωνα ψήφιση συντάγματος και νέα κυβέρνηση. Στη συνεδρίαση ο υποψήφιος πρωθυπουργός Ανδρέας Μεταξάς έχει ενδιασμούς:

— Και εάν ο βασιλεύς δεν υπογράψει τι θα κάνωμεν;

Και ο αγέρωχος Κλονάρης: — Δεν έχει εδώ εάν και ενδεχομένως. Ο βασιλεύς θα υπογράψει. Εάν δεν θελήσει να υπογράψει η πολιτορκία και η πείνα θα τον αναγκάσει να δώσει την υπογραφή.

Το 1837 διορίζεται και καθηγητής άνευ μισθού στη Νομική Σχολή. Ο Γ. Ριζάρης διορίζει πρώτο εκτελεστή της διδασχίας του τον Χρ. Κλονάρη, που η συμβολή του και το κύρος του έθεσε στερεές βάσεις στη Ριζάρειο Σχολή. Συμμετέχει ως αντιπρόεδρος στην Φιλελευθετική Εταιρεία Αθηνών, όπου προσεγγίζουν οι Ηπειρώτες.

Στις 15/3/1849 ο Χρ. Κλονάρης πεθαίνει. Τον επικήδειο

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΚΛΟΝΑΡΗΣ

εκφώνησε ο διευθυντής της Ριζαρείου Αποστολίδης, μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και τον επιτάφιο ο Αντ'δρος του Αρείου Πάγου Αν. Πολυζωίδης, που είπε: «Ο πρώτος του νόμου υπηρέτης και της δικαιοσύνης ιερέας από της καθιδρύσεως των παρόντων τακτικών δικαστηρίων, χθες και πρώην πλήρης ζωής ευεργετικωτάτης, δικάζων και βουλόμενος, πρόκειται φευ σήμερον νεκρός».

Ο Ιωάννης Λαμπρίδης στα Ζαγοριάκα του 1870 κι απ' τη σελίδα 63 ως την 74 μεταφέρει όσα έγραψε μετά το θάνατο του Χρ. Κλονάρη κάποιος φίλος του μακαρίτη. Ο άγνωστος φίλος, για την περίοδο που ο Χρ. Κλονάρης είναι στο Παρίσι, γράφει τα εξής:

«Μεταβάς εις Παρίσιους δεν περιωρίσθη εις το να μαθητεύσει, αλλά θαρραλέως αναλαβών τον δημοσιογραφικόν κάλαμον, ευθύς μετά την πρώτην της επαναστάσεως έκρηξιν, εκήρυξε το νέον και ξενήκουστον κήρυγμα έθνους ανεγειρομένου από την πολυχρόνιον νάρκωσιν της δουλείας, και μεταχειριζομένου ως μόνον όπλον κατά των τυράννων του τα διεργημένα δεσμά του».

Και παρακάτω για τη συνολική προσφορά του Χρ. Κλονάρη ο ίδιος άγνωστος φίλος γράφει:

«Δεν σκοπεύω ή μάλλον δεν τολμώ να ζωγραφίσω του δικαστού την εικόνα, περί την οποίαν κάλαμοι τόσοι εύγλωττοι ησχολήθησαν. Εις τοιαύτην όμως τυπικήν, ούτως ειπείν, εικόνα ευρίσκει τις πλησιάζουσιν την του Χ. Κλονάρη διαγωγήν περί τα δικαστικά. Είτε δικάζων, είτε υπερασπίζων υποδίκους, είτε καταδιώκων ενόχους, είτε διοικών τα δικαστικά πράγματα, κατά την τετραπλήν ταύτην δικαστικήν ενέργειαν, καθ' ην αλληλοδιαδόχως ησχολήθη, έφευρεν αείποτε πνεύμα ευθύτητος και επιεικειας, πνεύμα ολοτελούς αμεροληψίας».

Αν στους Ζαγορίσιους και στο ευρύτερο κοινό ο Χρ. Κλονάρης έμεινε γνωστός ως ο πρώτος Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, ο Στάθης Λαμπρίδης αναδεικνύει την πολύπλευρη προσωπικότητα του ανδρός και αποφθεγματικά υποστηρίζει: «Ο Χρ. Κλονάρης έκλεισε μέσα στην ψυχή του την Ελλάδα και ένιωσε να φωλιάζει σ' αυτή κάθε είδους μεγαλείο».

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Ποικίλα κάποιας εποχής

Μετά την αποφράδα ημέρα, της 15ης Ιουλίου 1943, ημέρα που τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής, αποτέφρωναν στο χωριό, πυρπόλησαν 112 οικίες, μαζί με την εκκλησία του αγίου Νικολάου και το σχολείο, οι Ασπραγγελιώτες δελύγισαν, δε λιποψύχησαν· αμέσως άρχισε ένας σκληρός αγώνας επιβίωσης, ανοικοδόμησης και ανασυγκρότησης του χωριού. Η προσπάθεια ήταν ηρωική με μικρή βοήθεια, από κάποιο πρόγραμμα στέγασης, το οποίο δίδεσε στους κατοίκους υλικά, ξυλεία, άμμο, ασβέστη και πισόχαρτο.

Αρχές, κάτοικοι, μικροί, μεγάλοι, άντρες και γυναίκες, όλοι μαζί στον αγώνα. Έπρεπε να ξεκαθαριστεί ο χώρος από τα αποκαϊδια και τα μπάζα, για να χτιστεί «το προσωρινό στέγαστρο» έτσι αποκαλούσαν τότε τα σπιτάκια που χτίζονταν οι αρμόδιες κρατικές αρχές.

Μέσα σ' αυτή τη δυστυχία τα πρώτα χρόνια, αλλά και λίγο μετέπειτα οι Ασπραγγελιώτες ποτέ δεν έχασαν την αισιοδοξία, ποτέ δεν τους έλειψε το κέφι για ζωή, διασκέδαση, γλέντι. Ποτέ δεν τους έλειψε το χιούμορ. Τα καφενεία του χωριού γέμιζαν κόσμο και το τσιπουράκι και η κολτσίνα ήταν φυγή από τα βάσανα και τις στεναχώριες.

Στο κεντρικό καφενείο, στο μεσοχώρι, τώρα το μεσοχώρι το βαφτίσαμε πλατεία, διαδραματίζονταν πολλά γεγονότα, ευχάριστα και δυσάρεστα. Στο κείμενο αυτό θα αναφέρουμε μερικά στιγμιότυπα καφενείου που τα έζησα και δεν ξεχνιούνται με το διάβα του χρόνου.

Το έθιμο της πρωτοχρονιάτικης χαρτοπαίξιας ποτέ δεν έλειψε από τους Ασπραγγέλους. Παραμονή πρωτοχρονιάς, μεγάλη παρέα συγχωριανών σε σπίτι τσέλιγκα διασκεδάζε, τόσο με τη χαρτοπαίξια, όσο και με το ποτό και τους μεζέδες που ετοίμαζε η οικοδέσποινα. Κάποια στιγμή, μετά τα μεσάνυχτα, ο δυνατός αέρας, ο

βοριάς των πολλών μποφόρ, άρπαξε ολόκληρη την από τοίγχο στέγη του σπιτιού και η παρέα έκπληκτη αντίκρουσε τον ουρανό.

Μια ωραία βραδιά, τέλειωσε έτσι ξαφνικά και άχαρα.

Εκείνα τα χρόνια τα λεωφορεία που έκαναν τα δρομολόγια σε χωριά της περιοχής, καθημερινά περνούσαν και έπαιρναν

Του Μάκη Κομπάρου

επιβάτες από τους Ασπραγγέλους. Επιβάτης Ασπραγγελιώτης που του άρεσε το χαρτάκι, ίσως κάπως κουρασμένος και ξευχτισμένος πηγαίνει για τα Γιάννενα. Έδωσε κάποιο χαρτονόμισμα στον εισπράκτορα του λεωφορείου, ο οποίος του έδωσε το εισιτήριο, κι έφυγε για να του φέρει τα ρέστα. Κατά το διάστημα αυτό το φιλαράκο μας τον πήρε ο ύπνος, ο εισπράκτορας τον πλησιάζει και του λέει: Ρέστα... και ο μισοκοιμισμένος επιβάτης απαντάει... Πάσο.

Τα καλοκαίρια συγχωριανός μου τσέλιγκας με προσκαλούσε τακτικά να παίξουμε χαρτιά, ραμί έλεγαν το παιχνίδι, ποτέ σε χρήματα, πάντα σε είδος, καρπούζι, πεπόνι, ανάλογα με την εποχή και ό,τι είχε το παντοπωλείο. Όποιος έχανε πλήρωνε όσο άξιζε το φρούτο καρπούζι ή πεπόνι και ο νικητής το τρόπαιο δεν το πήγαινε στο

σπίτι του. Ο τσέλιγκας φώναζε τον καφεπώλη να μας φέρει ένα δίσκο και μαχαίρι να κόψουμε το καρπούζι να το φάμε, ποτέ μόνοι μας αλλά παρέα με τους γύρω θεατές της αναμέτρησης.

Αξέχαστες στιγμές με όρεξη για διασκέδαση, με χιούμορ και αγάπη.

Στο καλύτερο τραπέζι του καφενείου, η ελίτ του χωριού, η παρέα της πρέφας. Συνταξιούχος δάσκαλος, επιχειρηματίας Πρεβεζάνος φιλοξενούμενος κατά καιρούς στους Ασπραγγέλους, μάχιμος δικηγόρος Ιωαννίνων, λογιστής εμπορικού καταστήματος, ο δάσκαλος της πρέφας όπως τον αποκαλούσαν και παλαιότερα, τα πέτρινα χρόνια του εμφυλίου και άλλος παίκτης της πρέφας, άνεργος δικηγόρος, κυνηγημένος λόγω φρονημάτων. Παρέα ντορναντζήδικη, κεφάτη, γεμάτη ζωντανία, με πολλές φιλικές ανταγκλήσεις.

Χαριτωμένη η παρουσία στο καφενείο σεβάσμιου γέροντα, παλαιού καπνεργάτη και αγωνιστή, εργατικότατου και στα γεράματά του, ο οποίος όταν έμπαινε στο καφενείο βλέποντας τα τραπέζια με τους συγχωριανούς του να πίνουν και να χαρτοπαίζουν, έστριβε τα πλούσια μουστάκια του, ροφούσε λίγο ταμπάκο και μονολογούσε... κομαρτζήδες... ο κασμάς περιμένει...

Πρώτος στη δουλειά, πρώτος και στο χορό

ΜΙΑ ΟΜΟΡΦΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ «ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗΣ»

Η δραστήρια «Προοδευτική Ένωση Πυρσόγιαννης» (έτος ιδρύσεως 1926) χρόνια τώρα τιμά το περιοδικό «Το Ζαγόρι μας» με τις πάντα ευγενικές προσκλήσεις της στις διάφορες εκδηλώσεις της.

Ειδικά στη φετινή εκδήλωση και πρόσκληση με θέμα: «ΟΙ ΜΑΣΤΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ» το Σάββατο 14 Γενάρη άξιζε να παραβρεθούμε αλλά εγγενείς δυσκολίες δεν το επέτρεψαν και από αβλεψία παραλείψαμε έστω και ένα ευχαριστήριο στο τεύχος του περασμένου μήνα. Το κάνουμε τώρα και μαζί με τις θερμές ευχαριστίες μας αναδημοσιεύουμε το κείμενο της πρόσκλησης «Ταξίδι στην Περσία 1935». Προσθέτουμε από την πλευρά μας και ένα ποίημα, ύμνο στους μαστόρους της πέτρας (χτίστες) του μεγάλου Τούρκου ποιητή Ναζίμ Χικμέτ, γεννημένο στη Θεσ/νίκη. Είναι δε γνωστό πως τα περισσότερα χωριά και γεφύρια του Ζαγοριού είναι χτισμένα από Πυρσογιαννίτες χτίστες, φίλοι της Προοδευτικής Ένωσης Πυρσόγιαννης. Ευχόμαστε πάντα τέτοιες εκδηλώσεις.

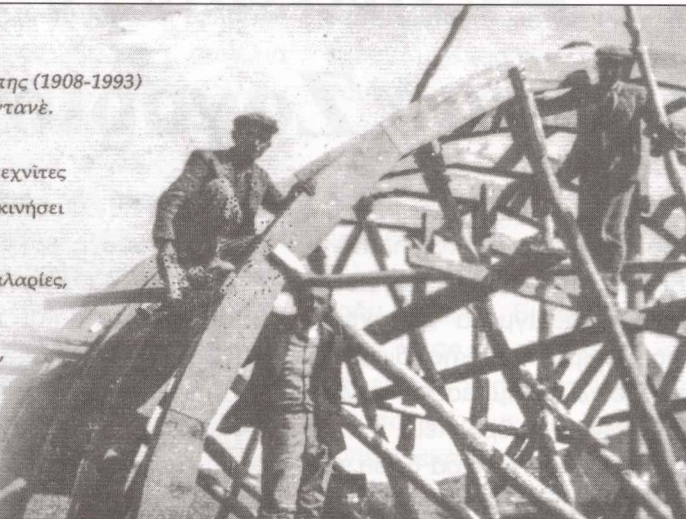
«Το Ζαγόρι μας»

Ταξίδι στην Περσία, 1935

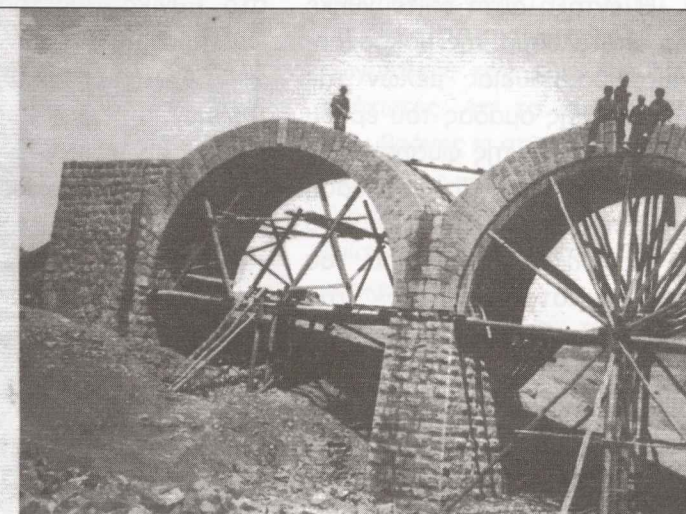
Ο Πυρσογιαννίτης μαστορας Νίκος Κούπης (1908-1993) και η γέφυρα στο Γκιρντανέ.

Το 1935 εκατοντάδες Έλληνες και ξένοι τεχνίτες ταξίδεψαν για εργασία στην Περσία. Είχε ξεκινήσει ένα γιγαντιαίο πρόγραμμα κατασκευής σιδηροδρομικών έργων (γέφυρες, σταθμοί, γαλαρίες, τοιχοποιίες αντιστήριξης).

Στό χτίσιμο της γέφυρας στο Γκιρντανέ, στο 120° χλμ. της σιδηροδρομικής γραμμής Κούμ-Τεχεράνης δούλεψαν μαστόροι από την Πυρσόγιαννη και την Σπράτσιανη Κονίτσης.

«Αυτή τη γέφυρα την έχω στην καρδιά μου. Ξέρεις καμιά φορά, όπως συλλογιέμαι, μούρχεται σαν σ' όνειρο. Τη θυμύμαι και την καμαρώνω. Το έργο κεντάει, όλο πελεκημένα άγκωνάρια, καθαροδούλεια. Κι όταν φτάσαμεν στο κλειδί, βλέπεις εδώ άπάνω την τελευταία πέτρα στο τόξο, ένιωσα μια χαρά σαν μικρό παιδί».

Με ιδρώτα και αίμα

Του Ναζίμ Χικμέτ

Τραγουδάνε οι χτίστες,
το χτίσιμο δεν είναι τραγούδι,
είναι υπόθεση
λίγο πιο δύσκολη.
Η καρδιά των χτιστάδων πανηγύρι
πολύβουο
μα το γιατί δεν είναι πανηγύρι
έχει λάσπη και χιόνι και ξεροβόρι
χέρια που ματώνουν,
το ψωμί εδώ δεν είναι πάντα φρέσκο
ο καφές δεν είναι πάντα ζεστός
καμιά φορά λείπει η ζάχαρη.
Το χτίσιμο δεν είναι τραγούδι
μα οι χτίστες είναι πεισματάρηδες,
κι η οικοδομή σηκώνεται κι ορμάει στον ουρανό
ψηλά, πιο ψηλά, όλο και πιο ψηλά.
Στο πρώτο πάτωμα κι όλας
έβαλαν γλάστρες
και στα φτερά τους τα πουλιά
κουβαλάνε ήλιο στο μπαλκόνι του πρώτου
σε κάθε πέτρα χτυπάει μια καρδιά
η οικοδομή ανεβαίνει και ψηλώνει
ανεβαίνει με ιδρώτα και με αίμα.

Οι μαστόροι απ' τα χωριά της Κόνιτσας έρχονταν την άνοιξη για να δουλέψουν ως τα χινοπόρια. Συμφωνούσαν ξεκοπή ή μεροδούλι, ξήψωμα ή με ψωμί.

ΕΝΤΑΧΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΑΫΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Σε κατάλογο της Unesco τα δάση του Ζαγορίου και της Κόνιτσας

ΣΤΟ ΔΙΚΤΥΟ των Ιερών Φυσικών Περιοχών του πλανήτη (Sacred Natural Sites), ως μοναδικά παραδείγματα επιτυχημένης περιβαλλοντικής διαχείρισης μέσω παρεμβάσεων συνδεδεμένων με τη θρησκεία, εντάσσονται πλέον τα ιερά δάση του Ζαγορίου και της Κόνιτσας.

Η ένταξη αυτή επιτεύχθηκε ως αποτέλεσμα της μακροχρόνιας προσπάθειας μελών της ερευνητικής ομάδας του έργου «Η διατήρηση της φύσης μέσω της θρησκείας – Τα ιερά δάση της Ηπείρου» (2012-2015), που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Θαλής» του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Σκοπός του έργου ήταν η συστηματική καταγραφή των αιωνόβιων δασών και των υπερήλικων δέντρων που συνήθως απαντώνται σε τόπους λατρείας (εκκλησίες, ξωκλήσια, εικονίσματα), στην περιοχή του Ζαγορίου και της Κόνιτσας, η ανίχνευση των βιολογικών χαρακτηριστικών τους και των ιστορικών και δοξασιών με τις οποίες συνδέονται, η ανάδειξή τους ως πολύτιμα στοιχεία της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς και η εκτίμηση της αξίας τους για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Στο έργο συνεργάστηκαν 38 επιστήμονες από διαφορετικά πανεπιστήμια και ειδικότητες. Συντονιστής ήταν ο καθηγητής του Τμήματος Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων John

M. Halley. Τις επιμέρους επιστημονικές ομάδες εργασίας συντόνισαν οι Βασίλης Νιτσιάκος, Βασιλική Κατή και Δημήτρης Αβτζής.

Επιπλέον, έπειτα από πρόταση τον Ιούλιο του 2015, τα ιερά δάση των χωριών του Ζαγορίου και της Κόνιτσας εντάχθηκαν στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτισμικής Κληρονομιάς της UNESCO, το οποίο τελεί υπό τη Διεύθυνση Νεότερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτισμικής Κληρονομιάς (Γενική Δ/ση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς – υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων).

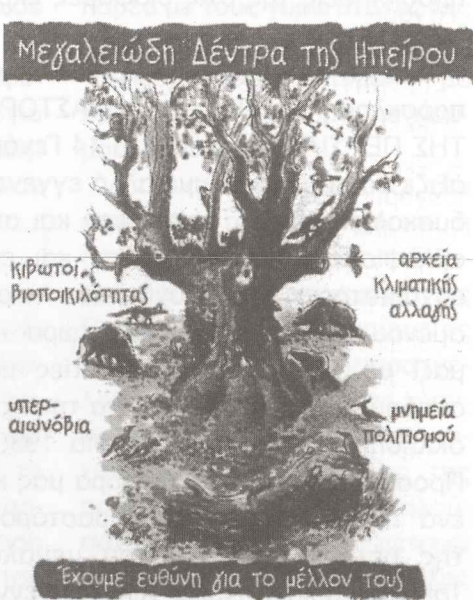
ΥΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στο πλαίσιο του έργου, δημιουργήθηκε υλικό περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για τα αιωνόβια δέντρα με σκοπό την κατανόηση της αξίας τους και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση για τη διατήρηση και ειδική διαχείρισή τους ως μνημεία της φύσης και του πολιτισμού.

Με τίτλο «Τα αιωνόβια δέντρα, οι αξίες τους και η σημασία τους για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας» (2015, επιμέλεια Καλλιόπη Στάρα και Δέσποινα Βώκου), περιλαμβάνει το βιβλίο «Τα μεγαλειώδη δέντρα του Ζαγορίου και της Κόνιτσας: Δέντρα αιωνόβια, δέντρα ιερά, μάρτυρες της τοπικής ιστορίας και φύλακες της βιοποικιλότη-

τας», το οποίο σταχυολογεί σε απλά κείμενα που απευθύνονται στο ευρύ κοινό όλα τα αποτελέσματα του έργου «Θαλής», βιβλίο-οδηγό για τον εκπαιδευτή και βιβλίο με παιδαγωγικές δραστηριότητες.

Αυτές απευθύνονται κυρίως σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού σχολείου (παιδιά 10-12 ετών) και σε παιδιά με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες, μέσω της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Περιλαμβάνει επίσης CD με υποστηρικτικό υλικό, αφίσσα, χάρτη με οδηγίες για αναζήτηση στο πεδίο επιβλητικών δέντρων και δασών και το παραμύθι «Το δέντρο του μικρού μας κόσμου». Το παραμύθι έχει τιμηθεί με έπαινο για το κείμενο από την Πανελλήνια Ένωση Λογοτεχνών (2012, Καλλιόπη Στάρα) και έπαινο για την εικονογράφηση από τα Ελληνικά Βραβεία Γραφιστικής και

Εικονογράφησης (ΕΒΓΕ) (2016, Μυρτώ Δεληβοριά).

Το εκπαιδευτικό υλικό έχει λάβει την απαραίτητη έγκριση από το υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ως εκπαιδευτικά κατάλληλο και αντίτυπα που έχουν διανεμηθεί μέσω της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων σε όλα τα δημοτικά σχολεία του νομού.

(Η.Π. ΑΓΩΝΑΣ 7/2/2017)

Ευχαριστήριο

Η κ. Ελευθερία Τσαπάρη, χήρα του αείμνηστου φίλου Περικλή Τσαπάρη, μεγάλου χορηγού του περιοδικού μας, συνεχίζοντας την παράδοση, μας έστειλε το Αιγυπτιακό ημερολόγιο του 2017, όπου αποτυπώνονται μορφές της ιστορίας της Αιγύπτου.

Ευχαριστούμε θερμά την κ. Ελευθερία, ευχόμεστε υγεία και ευτυχία για το 2017 και η παρέλευση του χρόνου να απαλύνει τον πόνο από τον ξαφνικό θάνατο του συζύγου Περικλή Τσαπάρη, το Φεβρουάριο του 2015.

Διαμαρτυρία για το χάρτη της Google στο διαδίκτυο

Στο διαδίκτυο, όταν βάζουν κάτι (π.χ. χιονισμένη Λεπτοκαρυά) απ' τη Λεπτοκαρυά Ζαγορίου Ιωαννίνων, ο χάρτης της Google βγάζει Λεπτοκαρυά Ζαγορίου Αργυροκάστρου Αλβανίας. Ο χάρτης πρέπει να διορθωθεί άμεσα. Είναι επεικώς απαράδεκτο, δε θέλω να σκεφτώ σκόπιμο λάθος!!!

Χαρά Παπαδοπούλου

Η ΑΤΟΜΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΑΣΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ

Ο Κώστας Λαζαρίδης εξέδωσε το 1972 το υπ' αριθμ. 9 βιβλίο της «Μικρής Ζαγορίας Βιβλιοθήκης» με τίτλο «Η ατομική ιδιοκτησία στο Ζαγόρι». Το βιβλιαράκι το αφιερώνει στον **Βασίλη Φανίτσιο «για τους αγώνες που κατάβαλλει για τη διατήρηση της ατομικής ιδιοκτησίας στο Ζαγόρι»**. Έγραψαν και οι δύο τους πολλά άλλα κείμενα για το θέμα, αλλά συνάντησαν ντουβάρι. Πολλοί άλλοι Ζαγορίσιοι έγραψαν για το θέμα στις σελίδες του περιοδικού μας.

Το πρώτο πρόβλημα που προέκυψε ήταν ιδιοκτησιακό, δηλαδή εγώ το ελληνικό κράτος το 1912-1913 σε απελευθέρωσα από τον τουρκικό ζυγό, άρα τα δάση του οθωμανικού κράτους περιέρχονται στο ελληνικό δημόσιο. Κάτω είναι η παλιά Ελλάδα κι εμείς είμαστε «**οι Νέες Χώρες**». Με άλλα λόγια οι υπόδουλοι Ζαγορίσιοι δεν εξουσίαζαν δάση (δεν υπήρχε τότε κυριότητα, αλλά δικαίωμα εξουσίας), άρα τα υπάρχοντα περιέρχονται στο ελληνικό δημόσιο. Μ' αυτό το συλλογισμό του νομοθέτη οι υπόδουλοι Ζαγορίσιοι δεν είχαν σπίτι, χωράφια, αμπέλια, μπαξέδες. Ζητούσε ο ελληνικός νόμος ταπί ή χοτζέτι για αναγνώριση της ιδιοκτησίας, αλλά πού να το βρει ο Ζαγορίσιος καλλιεργητής. Έλα Ζαγορίσιε ν' αποδείξεις ότι δεν είσαι ελέφαντας. Κατά τεκμήριο τα δάση του Ζαγορίου είναι δημόσια. Το βάρος της αποδείξεως μετατέθηκε στον πολίτη, όπως συνηθίζει ευρέως το ελληνικό δημόσιο. Κι ήρθε μετά και το κτηματολόγιο και λέει όλα είναι δημόσια εκτός αν έχεις τίτλους, τότε είναι δικά σου.

Το δεύτερο πρόβλημα προέκυψε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και κυρίως απ' το 1945 με την εφαρμογή του Αστικού Κώδικα. Με άλλα λόγια απ' το Βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο, που ίσχυε επί τουρκοκρατίας και μέχρι το 1945, πάμε σε καινούρ-

για αστική κατάσταση. Στην μεταβολή αυτή να προσθέσουμε και τον εμφύλιο, την δημογραφική αφαίμαξη, την αστυφία. Έτσι άρχισε η εγκατάλειψη της γης και η αναδάσωση των χωραφιών. Αργότερα, λόγω μετανάστευσης και άλλων δεινών εγκαταλείφθηκαν και τ'

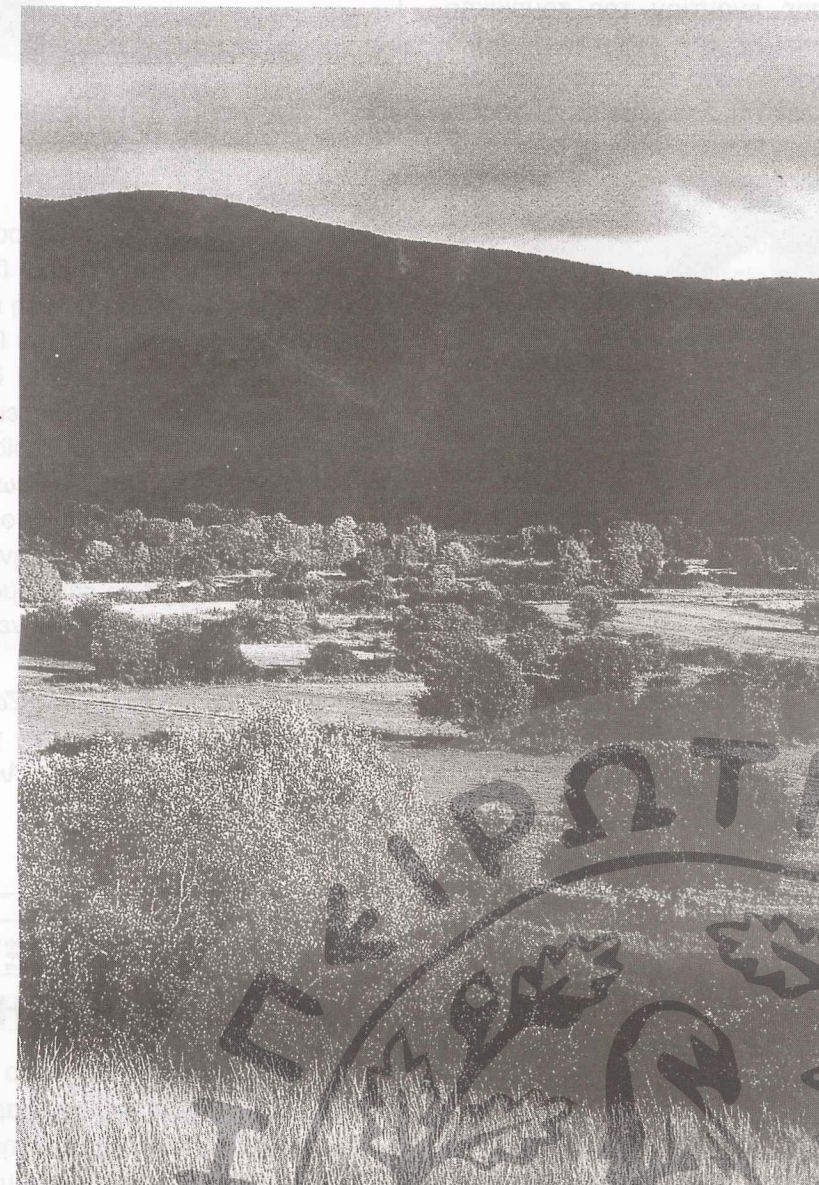
Εμείς οι Ζαγορίσιοι θέλουμε τα χωράφια μας και τ' αμπέλια μας που αναδασώθηκαν, θέλουμε και τα κλαδερά μας –είχαν και ρουμάνια οι Ζαγορίσιοι για κλαδονομή– για συναισθηματικούς λόγους, για κληρονομιά απ' τους προγόνους μας. Θέλουμε τσάκνα, καυσόξυλα,

τούν αρνοκάτσικα για έχος, δεν έχουν μωσχάρικα να τα δέσουν στον όχτο μαζί με το γαϊδουράκι. Οι μασίνες και τα τζάκια αντικαταστάθηκαν με καλοριφέρ και τα ρακοκάζανα τα δουλεύουμε με γκάζι. Άρα δεν θέλουμε χωράφια και χορτολίβαδα και δάση. Είχαμε αμπέλια, αλλά ποιος να σκάψει, να κλαδέψει, να γαλοπετρίσει, άρα δεν τα θέλουμε. Οι Ζαγορίσιοι γίνανε εκπαιδευτικοί, δημόσιοι υπάλληλοι και έμποροι. Το αλέτρι, η κλαδευτήρα, η γκλίτσα, το άρμεγμα, το σκάψιμο είναι χειρωνακτικές εργασίες βαριές κι ασήκωτες. Απ' τα μπάσια στις πολυθρόνες κι απ' τα τζάκια στα καλοριφέρ και στα κλιματιστικά. Τροφές απ' την γη κι απ' τα ζώα βρίσκουμε εύκολα στα σούπερ μάρκετ.

Έγινε ανάρτηση των δασικών χαρτών στις 10-2-17 για τον Νομό Ιωαννίνων. Άμεσα αντέδρασε ο Περιφερειάρχης κ. Αλέκος Καχριμάνης, αγροτικοί σύλλογοι και πολίτες. Καθημερινά ο Γιαννιώτικος τύπος ασχολείται με το θέμα. Περιμένω να τοποθετηθούν οι βουλευτές μας και οι δήμαρχοί μας. Ο Περιφερειάρχης ζήτησε συνεδρίαση της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδος, όπου εισηγήθηκε το θέμα και αποφασίστηκε από το ΔΣ να ζητηθεί άμεση αναστολή της ανάρτησής τους και να συναντηθούν με τον Πρωθυπουργό και τους συναρμόδιους υπουργούς να συζητηθούν τα μεγάλα προβλήματα που δημιουργούνται, αλλά και να διορθωθούν λάθη. Τονίζεται απ' όλους ότι επέρχεται διάλυση της αγροτικής παραγωγής, αλλά και διάλυση της κτηνοτροφίας, αφού βοσκήσιμες εκτάσεις των δήμων χαρακτηρίστηκαν δασικές.

Τέλος και οι πολίτες πρέπει να ενημερωθούν με σαφήνεια για τις ιδιοκτησίες τους και να ασκήσουν ανέξοδα τυχόν αντιρρήσεις.

Απόστολος Ντιναλέξης

αμπέλια και ήδη τα δάση απλώθηκαν στο Ζαγόρι.

Είναι επίκαιρο το θέμα των δασικών χαρτών και βλέπω το Ζαγόρι ν' αποτελεί μια απέραντη δασική έκταση, εκτός των οικισμών και των γυμνών βουνών. Μέχρι σήμερα απολύτως κατοχυρωμένοι είναι οι ιδιοκτήτες του κάμπου των Σουδενών και της Ντοβράς, που πήραν παραχωρητήρια μετά από ανάδασμό. Επίσης ελάχιστοι δημότες φρόντισαν να αναγνωρισθούν ιδιοκτήτες δασών με βάση έγκυρους τίτλους.

Είναι αλήθεια ότι στο Ζαγόρι δεν υπάρχουν εργατικά χέρια και εργασία για καλλιέργειες. Η κτηνοτροφία μειώθηκε και όσοι έχουν ζώα αγοράζουν καρπό και τριφύλλι απ' τ' Αργίνο και το Μεσολόγγι. Έλεγε το κράτος ότι θα πάρει τα χέρσα χωράφια να τα δώσει σε ακτήμονες για να τα καλλιεργήσουν. Σήμερα οι κάτοικοι του Ζαγορίου δεν έχουν μανάρια, δεν κρα-

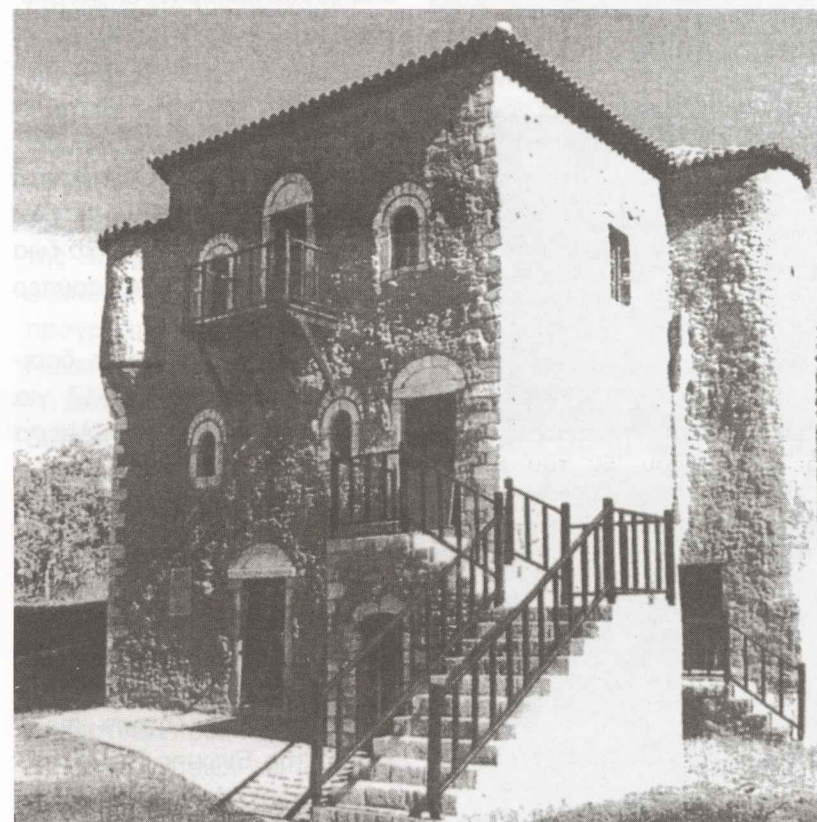
Ο ιστορικός Πύργος Πετμεζά στους Κ. Λουσούς Καλαβρύτων

Γράφει: ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΑΜΑΣΗΣ
(ΑΠΟ ΤΕΤΑΡΤΟ - ΗΛ. ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ)

Η προστατευόμενη περιοχή του Γεωπάρκου Χελμού - Βουραϊκού είναι γνωστή για την πλούσια βιοποικιλότητά της. Η μεγάλη και αναγνωρισμένη οικολογική αξία της μαγνητίζει τα βλέμματα των επισκεπτών για τον χλωρίδιο πλούτο που διαθέτει, την αξιολογία πανίδα με τα σπάνια προστατευόμενα

Το τριώροφο κτίσμα μοναδικό ως προς τη διάταξη και τη μορφή του κυκλικού αμυντικού πύργου χτίστηκε από γκρίζα πέτρα της περιοχής, με επιμελημένη κατασκευή και καλοδουλεμένες λεπτομέρειες.

Είχε γίνει κέντρο αντίστασης εναντίον της τουρκικής απειλής στα προεπαναστατικά χρόνια όσο και κατά την διάρκεια της Επανάστασης. Αποτέλεσε ορμητήριο της οικογένει-

είδη, την εναλλαγή τοπίου με το υψομετρικό εύρος αλλά και τα ιστορικά, αρχαιολογικά και πολιτιστικά αξιοθέατα.

Στο γραφικό ορεινό χωριό Κάτω Λουσός (Κ. Σουδενά) του δήμου Καλαβρύτων με τα πέτρινα παραδοσιακά σπίτια και τους λιθόστρωτους δρόμους, στους πρόποδες του ελατοδάσους του Χελμού στέκεται σε υπερυψωμένη θέση και σε στρατηγικό σημείο, ο περίφημος Πύργος Πετμεζά.

Διατηρείται σε καλή κατάσταση και ένας από τους παλιότερους πύργους της ορεινής Πελοποννήσου (17ος αιώνας). Αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα οχυρωμένης κατοικίας, με δυο πυργίσκους-βίγλες και με μεγάλο αριθμό πολεμίστρων.

ας των Πετμεζαίων, η οποία σύμφωνα με την παράδοση, προερχόταν από την Ήπειρο απ' όπου αναγκάστηκαν να φύγουν εξαιτίας των τουρκικών διώξεων και να εγκατασταθούν στους Κάτω Λουσούς.

Επισκεπτόμενοι λοιπόν την περιοχή «επιβάλλεται» η στάση μας στο ομορφο γραφικό χωριό και στο ιστορικό διατηρητέο κτίριο.

(Από τη «ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΣΟΥΔΕΝΙΩΤΩΝ» Καλαβρύτων)

Σ.Σ.: Ζαγορίσιες οι ρίζες της ιστορικής οικογένειας των Πετμεζαίων και οι φίλοι μας Σουδενιώτες των Καλαβρύτων δεν μας αφήνουν να το ξεχάσουμε.

«Το Ζαγόρι μας»

Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών ο Χ. Μουτσόπουλος

Ως τακτικό μέλος της στην έδρα «Ιατρικές Επιστήμες-Ανοσολογία» στην Τάξη των Θετικών Επιστημών εξέλεξε η Ακαδημία Αθηνών τον καθηγητή Ιατρικής Χαράλαμπο Μουτσόπουλο. Ο Χ. Μουτσόπουλος γεννήθηκε το 1944, αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1968, όπου και εκπόνησε τη διδακτορική διατριβή του. Μετέβη στις ΗΠΑ το 1972, όπου ειδικεύθηκε στην εσωτερική παθολογία και στην ανοσολογία και αυτοάνοσα νοσήματα.

Αφού δίδαξε στον Τομέα Παθολογίας του Πανεπιστημίου Τζορτζτάουν, το 1980 εξελέγη καθηγητής Παθολογίας στη νεοσυσταθείσα Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και μέχρι την αφυπηρέτησή του το 2011 διετέλεσε διευθυντής της Παθολογικής Κλινικής του Περιφερειακού Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών «Λαϊκό» και του Εργαστηρίου Παθολογικής Φυσιολογίας της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Θεωρείται ο κύριος συντελεστής της ανάπτυξης του τομέα της ανοσολογίας και της αυτοανοσίας στην Ελλάδα, στην εκπαίδευση, στην έρευνα και στην κλινική πρακτική. Έχει τιμηθεί για το επιστημονικό και διδακτικό του έργο με σημαντικές ελληνικές και διεθνείς διακρίσεις.

(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ 17/2/17)

— Στον συμπατριώτη μας Ζαγορίσιο (Κ. Σουδενά) καθηγητή Χαράλαμπο Μ. Μουτσόπουλο, για την επάξια εκλογή του στην υψηλή θέση του μέλους της Ακαδημίας Αθηνών, τα θερμά μας συγχαρητήρια.

«Το Ζαγόρι μας» - Β.Τ.

ΕΠΑΞΙΑ ΒΡΑΒΕΥΣΗ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΚΟΥΒΗ

Στις 28 Ιανουαρίου 2017 στο θέατρο «Αγγέλων Βήμα», η τοπική UNESCO, βράβευσε την παράσταση του έργου «Σιδεράδες» και όλους τους συντελεστές της, μ' άλλα λόγια: τον συγγραφέα (Σέρβος Μίλος Νίκολιτς) τον μεταφραστή του έργου (Χρήστος Γκούβης) τον σκηνοθέτη (Αυγουστίνος Ρεμούνδος) και τος 4 ηθοποιούς.

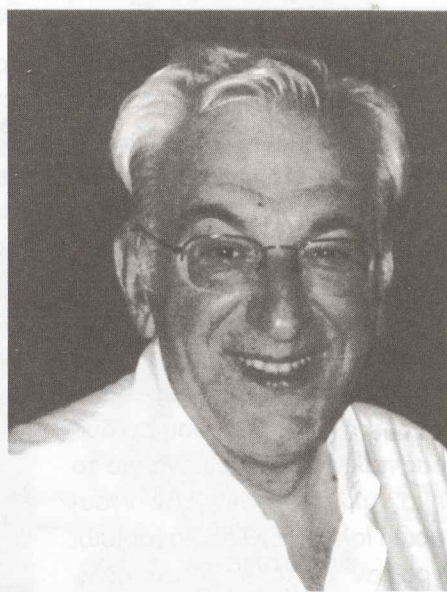
Στον πάπυρο που δόθηκε στον μεταφραστή, σημειώνονται τα εξής:

«Ο όμιλος UNESCO απονέμει αναμνηστικό έπαινο στον Χρήστο Γκούβη, για την προσφορά του στον πολιτισμό με τη θεατρική παράσταση οι «Σιδεράδες»».

Το έργο αυτό έχει ξαναπαιχτεί στην Ελλάδα από το 2002 ως το 2010 σε διάφορα μέρη. Το 2005 είχε παιχτεί και από το ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων στο θερινό θέατρο (Φρόντζου) αλλά και στα Δολιανά, το Μέτσοβο κλπ.

Υ.Γ. Στον φίλο και συνεργάτη μας κ. Χρήστο Γκούβη, για την επάξια βράβευσή του, εκφράζουμε τα συγχαρητήριά μας και την χαρά μας.

«Το Ζαγόρι μας»

ΣΤΙΓΜΕΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟΥ

Η 13η Φεβρουαρίου, έχει καθιερωθεί παγκοσμίως ως η «Ημέρα του Ραδιοφώνου».

Η εφεύρεση του ραδιοφώνου και της ραδιοφωνίας, αποτελεί μια από τις πιο μεγάλες επιστημονικές εφευρέσεις που άλλαξε τη μοίρα, τη ζωή και την ιστορία του κόσμου.

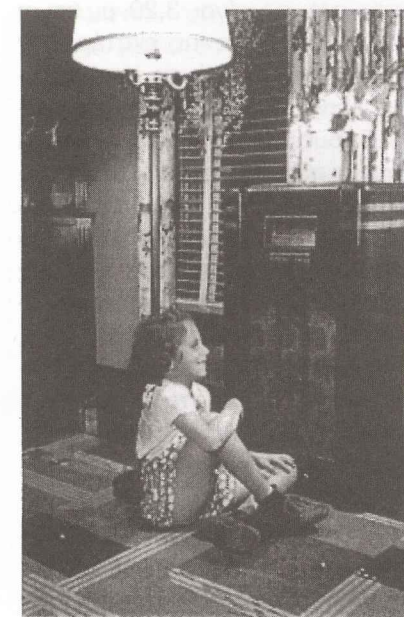
Είμαι κι εγώ ένας από τους «ραδιοφωνοφάγους» (όπως λέμε εφημεριδοφάγους) δηλαδή απόλυτα εξαρτημένος από το θαύμα αυτό μέσον, έτσι που χωρίς αυτό νομίζω πως η ζωή όλων μας δεν θα ήταν η ίδια.

Οι φίλοι και συνεργάτες εδώ στο περιοδικό μας, υποφέρουν...

(και συχνά το δείχνουν) από αυτή τη ραδιομανία μου, αφού όσες ώρες είμαστε εκεί το ραδιόφωνο δίπλα μου δεν ... «κλείνει στόμα»!

Τιμώντας την ημέρα του, θα αναφερθώ χρονολογικά σε κάποιες στιγμές και μνήμες σε σχέση με το ραδιόφωνο.

Άκουσα για πρώτη φορά τη μαγική αυτή λέξη στο χωριό μου τα πρώτα χρόνια της κατοχής το 1942 νομίζω, δεκάχρονος τότε. Θυμάμαι την αγωνία και την ταραχή του πατέρα μου όταν πήρε την είδηση ότι οι Ιταλοί συνέλαβαν στα Γιάννενα τον καθηγητή αδερ-

Κορίτσι που ακούει ραδιόφωνο, δεκαετία του 1940

φό του, μαζί με έναν πρωτοξάδερφο και τους κλείσαν στα υπόγεια της Ζωσιμαίας Σχολής με την κατηγορία ότι: «άκουγαν Λονδίνο στο ραδιόφωνο». Φαίνεται πως κάποιοι «πατριώτες» τους κάρφωσαν (υπάρχουν και τέτοιοι πάντα). Ευτυχώς με την παρέμβαση κάποιων παραγόντων στα Γιάννενα μετά από μια βδομάδα τους άφησαν ελεύθερους. Το περιστατικό αυτό ήταν η αιτία ο θείος μου να εγκαταλείψει τη θέση του στα Γιάννενα (υπηρετούσε στο Γυμνάσιο Βελλάς) και να βγει στο χωριό του για να μην ξαναγυρίσει πίσω παρά μόνο μετά την Απελευθέρωση. Αργότερα έμαθα και διάβασα πως με την ίδια αιτία και την κατηγορία ότι άκουγαν Λονδίνο ή Μόσχα («εδώ Λονδίνο», «Μιλάει η Μόσχα»), στήθηκαν στον τοίχο και εκτελέστηκαν εκατοντάδες από τους κατακτητές κι όταν το ράδιο την εποχή εκείνη ήταν σπάνιο είδος.

Η επόμενη γνωριμία μου με το ραδιόφωνο έγινε όταν κατέβηκα μαθητής στο Γυμνάσιο στα Γιάννενα. Εκείνα τα χρόνια 45-50 το ραδιόφωνο σμίγει με το πάθος μας, σαν παιδιά, για το ποδόσφαιρο.

Έτσι κάθε Κυριακή, η παρέα μας από την Καλούτσανη, βγαίναμε στην «Οάση» της πλατείας και με ένα «υποβρύχιο» απολαμβάναμε τη μετάδοση κάποιου ποδοσφαιρικού αγώνα. Παρδαλή η παρέα (κόκκινη, πράσινη, κιτρινή) και ανάλογα του αποτελέσματος και τα βαγβάδια μας.

Το 1951 βρέθηκα φοιτητής στη Νεάπολη Ιταλίας. Στο πρώτο σπίτι που με «φιλοξένησε» (ένα αρχοντικό ξεπεσμένης αστικής οικογένειας) αυτό που χάρηκα περισσότερο ήταν όταν είδα στο σαλόνι ένα μεγάλο ραδιόφωνο ενσωματωμένο σ' ένα ωραίο έπιπλο. Εκεί, όταν έσπασε ο πάγος της γλώσσας, ζήτησα από την σπιτονοικοκυρά μου αν μπορώ να κάνω χρήση του ραδιοφώνου με την ελπίδα να «πιάσω» Ελλάδα και η κυρία Αντζελίνα πρόθυμα μου το επέτρεψε. Έτσι όταν έβρισκα τον χρόνο σπηνόμουν με τις ώρες δίπλα του προσπαθώντας να ακούσω Ελλάδα. Κι ήταν πολύ δύσκολο. Κάποια μέρα επιτέλους έπιασα τον ραδιοφωνικό σταθμό Κέρκυρας και το πρώτο τραγούδι ήταν εκείνο το αδέχαστο της Σοφίας Βέμπο «Χωριό μου χωρι-

ουδάκι μου». Πετάχτηκα από χαρά σαν να ήρθε ολόκληρη η Ελλάδα. Ήταν η αφόρητη νοσταλγία του πρώτου μου ταξιδιού. Γυρίζοντας το καλοκαίρι του 1951 για διακοπές στην Ελλάδα με χαρά είδα πως το χωριό μου είχε αποκτήσει κοινοτικό ραδιόφωνο. Κάποια Αμερικανική οργάνωση μετά τη λήξη του εμφυλίου

Του Βασίλη Τζιόβα

δώρισε σε πολλά χωριά ραδιόφωνα. Αυτό του χωριού μου ήταν ένα πολύ μεγάλο με υγρές μπαταρίες. Ο τότε πρόεδρος και θείος μου Τάκης, δεν το τοποθέτησε στο κοινοτικό γραφείο αλλά στο σπίτι του. Κρέμασε και ένα μεγάλο μεγάφωνο σ την ακακία της εξώπορτας κι από εκεί όταν το άνοιγε τα τραγούδια του ακουγόταν σε όλο το χωριό. Αυτό το ραδιόφωνο μας συνόδευε όταν γυρίζαμε οι παρέες από τους συνηθισμένους απογευματινούς περιπάτους στο «Βαρκό» με τα υπέροχα εκείνα τραγούδια της δεκαετίας του '50 του Σώτου Παναγόπουλου, του Γούναρη, του Μαρούδα.

Αργότερα κάποιο καλοκαίρι του 1950 γυρίζοντας στο χωριό με πολύ χαρά βρήκα το πρώτο ραδιόφωνο GRUNDING με ξηρές μπαταρίες στο σπίτι μου. Εκεί πάνω στ' αμπάρι του μαγειρείου αποτελούσε τη μοναδική τέρψη και ψυχαγωγία της μάνας μου που το μαγειρείο ήταν ολόκληρη η ζωή της.

Το 1952 στην Πίζα πλέον αγόρασα το πρώτο μου τρανζίστορ-κι με δόσεις κι έτσι καταλάγιαζα και τη νοσταλγία μου και τη δίμηνη παραμονή μου στο Νοσοκομείο όπου νοσηλευόμουν με μελιταίους πυρετούς.

Το δεύτερο τρανζίστορ το αγόρασα στις αρχές της δεκαετίας του '60, υπάλληλος πια του Ελληνικού Δημοσίου. Από τότε το ραδιόφωνο είναι καθημερινός συντροφός μου στις χαρές και στις λύπες.

Θυμάμαι το 1962 στους Κήπους να ξενυχτώ με την αγωνία του κόσμου όλου αν θα γίνει ο τρίτος Παγκόσμιος πόλεμος με το τηλεόγραφο του Κέννεντυ στον Κρούτσφ να αποσυρθούν οι πυρηνικοί από την Κούβα. Θυμάμαι την μακαρίτισσα τη Ροδόκλεια την σπιτονοικοκυρά μου να φωνάζει: «Δεν κοιμάσαι μωρέ

όλη τη νύχτα μας ξεκούφανε με το ράδιο» κι ας ήταν θεόκουφη!

Στο Μέτσοβο 1965-71 λίγο έλειψε να πληρώσω την αγάπη μου αυτή για το ραδιόφωνο. Στις 13 Δεκεμβρίου 1967 έξι μήνες μετά την 21η Απριλίου, έγινε το γνωστό κίνημα του Βασιλιά για την ανατροπή τους. Στο ραδιόφωνο, (πάντα με ακουστικά τώρα, αφού το σπίτι μου ήταν κάτω από τα γραφεία των ΤΕΑ), από τη Ντόιτσε Βέλε (DW) άκουσα το διάγγελμα του Βασιλιά από τη Λάρισα και περιχαρής έτρεξα στο διπλανό καφενείο να μεταδώσω την είδηση, την οποία κάποιος από τους θαμώνες μετέφερε στον Διοικητή των ΤΕΑ, γνωστός για την πολιτεία του στο Μέτσοβο. (Γι' αυτή την «πολιτεία» του ήταν από τους πρώτους που αποστράτευσε ο Αβέρωφ Υπουργός πλέον Εθνικής Άμυνας στην μεταπολίτευση). Εμένα όμως από τη μέρα εκείνη με «έβαλε στο μάτι» και με είχε υπό επιτήρηση, αλλά... δεν του πέρασε ο τσαμπουκάς!

Αυτές είναι κάποιες από τις στιγμές ραδιοφώνου που δεν ξεχνιούνται. Εκτοτε και μέχρι σήμερα το ραδιόφωνο είναι ο αχώριστος φίλος μου και σύντροφός. Κοιμάμαι και ξυπνάω με τα ακουστικά του ραδιοφώνου στα αυτιά μου. Ούτε η TV μπόρεσε να το αντικαταστήσει. Χωρίς το ραδιόφωνο ο κόσμος ήταν κωφάλαος.

Πολύτιμο απόκτημα της ελληνικής οικογένειας, το ραδιόφωνο πήρε χωρίς την άγνοια στον πάγκο του μαύραγορίτη για να ικανοποιηθούν πιο επείγουσες ανάγκες (αρχείο: Νίκου Πολίτη - ένθετο «Καθημερινής» «ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ» του 1998).

Η θεσπέσια, πέτρινη «γέφυρα Κλειδωνιάς», στον Βοϊδομάτη

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Σε πολλά «Οδοιπορικά» βιβλία που κυκλοφόρησαν από το 1878 έως και το 1886, η γέφυρα αναφέρεται ως υπάρχουσα και διαβατή, χωρίς να περιγράφουν οι συγγραφείς αυτοί τα επί μέρους τεχνικά χαρακτηριστικά της, [π.χ. ο Β.Δ. Ζώτος-Μολοσσός, ο Αντώνιος Μηλαράκης, το Υπουργείο Στρατιωτικών, κ.α.].

Σε αντίθεση με την «πολύ υψηλή και στενή» γέφυρα που περιγράφει ο W. Leake, η υπάρχουσα, διαβατή και τώρα, είναι μια πανέμορφη κατασκευή, εξάισια ενταγμένη στο τερπνό και

είναι κυκλική. Όντως, πρόκειται για χαμηλωμένο τόξο, με λόγο ανοίγματος προς ύψος, ήτοι $21,00/7,50 = 2,80$, πολύ μεγαλύτερο του 2,00, του οποίου η καμπύλη είναι μια πλήρης ημιέλλειψη, όπως παρακάτω καταδεικνύεται. Οι διαστάσεις⁹ στους πιο πάνω υπολογισμούς ελήφθησαν από το ακριβές σχέδιο της όψης που συντάξε με κλίμακα η Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Εργων Ηπείρου, μετά από λεπτομερή επιτόπια αποτύπωση που έκανε το 1987, [όρα (Φωτ. 18-2)].

Τέτοια απλωτά τόξα (αμπα-σώτ) στη ορολογία των χτιστών

οί γεφυροποιοί στα κυκλικά τόξα, ή και τα οξυκόρυφα, τα οποία καταπονούνται λιγότερο σε κάμψη.

Γενικώς, τα χαμηλά τόξα κατασκευάζονται σε ρηχές επίπεδες θέσεις, όπως είναι και η τοποθεσία της προκειμένης γέφυρας, με σκοπό να μην υπερυψώνεται η κορυφή της και δημι-

του Θωμά Β. Ζιώγα

ουργείται μεγάλη κλίση προς τις εκατέρωθεν όχθες της, και πάντα σ' αυτά δεν υπάρχει κορυφαίος τοξόλιθος, το λεγόμενο «κλειδί». Η μορφή της καμπύλης του τόξου δεν είναι πάντοτε και κατ' ανάγκη κυκλικό τμήμα με μεγάλη χορδή και μικρό βέλος· μπορεί να είναι και τμήμα έλλειψης¹⁰ (στρογγυλό με δυο κέντρα κατά τη μαστούρική ορολογία), με λόγο μεγάλου άξονα προς μικρό ημιάξονα πολύ μεγαλύτερο του 2,00, την οποία γνώριζαν να σχεδιάζουν οι τέκτονες γεφυράδες. Στην παρούσα γέφυρα, υπολογί-

ζω ότι, μια ακριβέστερη αποτύπωση της καμπύλης του τόξου με σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα, θα δείξει ότι ταυτίζεται με την ημιέλλειψη $(x/10, 50)^2 + (y/7,50)^2 = 1$, που είναι εύκολα κατασκευάσιμη, αφού ο μεγάλος οριζόντιος άξονας είναι ορατός και προσβάσιμος, οι εστίες απέχουν συμμετρικά από το κέντρο 4,00 μ και το σταθερό άθροισμα των δύο εστιακών ακτίνων κάθε σημείου της είναι 17,00 μ (στην κορυφή είναι $8,50+8,50 = 17,00$ μ). Την ημιέλλειψη αυτή επαληθεύουν επακριβώς τα στοιχεία της αποτύπωσης, (βέλος, χορδή, άνοιγμα, ύψος, κ.λπ.), που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Προς κατάπληξη όλων, μια προσεκτικότερη θεώρηση των αριθμητικών στοιχείων της γέφυρας αποκαλύπτει ότι στη χάραξη του τόξου χρησιμοποιήθηκε και ο λόγος $\Phi = 0,618...$ της «χρυσής τομής», που θεωρείται «θεία αναλογία», συνυφασμένη με την αίσθηση του κάλλους και της αρμονίας. Κάθε εστία της έλλειψης διαιρεί τον αντίστοιχο ημιάξονα επί του οποίου κείται σε «μέσο και άκρο λόγο», όπως διατύπωσαν οι αρχαίοι Έλληνες τον λόγο της «χρυσής τομής». Συγκεκριμένα, ο λόγος $4,00/6,50 = 0,616$ και ο έτερος $6,50/10,50 = 0,619$ είναι πρακτικά ίσοι

με το $\Phi = 0,618...$, [ο πλέον άρρητος εκ των αρρήτων αριθμών, με άπειρα δεκαδικά ψηφία], με ελάχιστη απόκλιση από το τρίτο δεκαδικό ψηφίο και πέραν. Να είναι, άραγε, τούτο τυχαία σύμπτωση, ή μήπως από γνώση σχεδιάστηκε έτσι εξ αρχής από τον πρωτομάστορα εργολάβο; Αυτό, μάλλον, δεν θα το μάθουμε ποτέ.

Χαμηλωμένο τόξο έχει επίσης η «γέφυρα Όρλας» στην Πλάβαλη (τώρα Αγία Βαρβάρα) και η «γέφυρα Ζάσιακα» στον Ίσβορο (τώρα Αμάραντος), κατ' εξαίρεση από τα λοιπά γεφύρια της επαρχίας Κόνιτσας. Μορφολογικά, ταιριάζουν τόσο πολύ μεταξύ τους, που δικαίως αναρωτιέται κανείς: Μήπως και τα τρία είναι πλησιόχρονα έργα του ίδιου γεφυροποιού; Εν προκειμένω του **Κωστάκη**, περί του οποίου γράφω πιο κάτω.

Το ανάλαφρο τόξο στη «γέφυρα Κλειδωνιάς» υλοποιήθηκε με την κατασκευή κύριου τόξου, με λεπτοπαχή, υψηλή περί τα 0,50 μ καμαρολίθια, και εφαπτόμενου βοηθητικού τόξου με παρόμοιους αψιδόλιθους. Όλοι οι τοξόλιθοι (αρκάδες στη μαστούρική γλώσσα) είναι απλά επεξεργασμένοι και δεν υπάρχει διακριτός κορυφαίος τοξόλιθος (κλειδί στην τεχνική ορολογία), λόγω της χαμηλωμένης μορφής του τόξου. Κατά ίσα διαστήματα έχει πάνω στο κύριο τόξο διαμπερείς μεταλλικούς συνδέσμους (άρπες/αρηίδες τις ονομάζουν οι γεφυράδες), 6 τον αριθμό, για την σύσφιξη των έναντι δυο όψεων της γέφυρας. Το πλάτος/φάρδος της στέψης είναι 3,20 μ. και η κλίση της προς τις εκατέρωθεν όχθες είναι μικρή, το κατάστρωμα έγινε με λιθόστρωτο και αναβαθμούς (ούβιες στη γλώσσα των κτιστών) ανά τακτές αποστάσεις 1,80 μ, και στις δυο παρυφές του φέρει στηθαία από όρθιους εν επαφή μονόλιθους (άρκες στην ορολογία των γεφυροποιών), ύψους περί τα 0,70 μ, καλά πακτωμένους. Στην κατά-

ντη όψη του αριστερού βάθρου, υπάρχει κόγχη για επιγραφή, χωρίς όμως να περιέχει κάποια εγχάρακτη πλάκα, ούτε και αναφέρεται κάτι γι' αυτήν στις μέχρι τώρα γραφές.

Δυστυχώς, τον άξιο και ιδιαίτερα τολμηρό τέκτονα γεφυροποιό που την έστησε δεν τον γνωρίζουμε. Κανείς δεν έγραψε

Η «γέφυρα Κλειδωνιάς»

κάτι σχετικό μέχρι τώρα. Χάθηκε και αυτός μέσα στην αχλή του χρόνου που πέρασε από τότε.

Κάνω τη σκέψη ότι ο πρωτομάστορας αυτός λεγόταν **Κωστάκης**, διότι η περιοχή, στη δεξιά όχθη της γέφυρας (προς Κλειδωνιά) και η συνεχόμενη με αυτήν πλαγιά, ονομάζεται και τώρα μονολεκτικά «Κωστάκη-ούρια» (= του Κωστάκη το γεφύρι), [συνεκφορά της αλβανικής Kostaqit ura, ορθώς Ura e Kostaqit, αφού στην αλβανική urë-a (= η γέφυρα)]. Έτσι την ονόμασαν στο παρελθόν οι αλβανόφωνοι τοιφικάδες μπέηδες που διαφέντευαν τα πεδινά χωράφια του κάμπου της Κλειδωνιάς, στα κατάντη της γέφυρας. Η άποψη αυτή προϋποθέτει ότι η τοπωνυμία αναφέρεται στην υπάρχουσα γέφυρα του 1853, που είναι το πιθανότερο και λογικότερο, διότι οι πρότερες, επάλληλες, ανεπιτυχείς γεφυρώσεις που αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης, [ιδε απόσπασμα πιο πάνω], δεν θα πρόλαβαν να καθιερώσουν τοπωνυμία, και ασφαλώς η θέση έμεινε για πολλά χρόνια αγεφύρωτη. Απαιτείται πολύς χρόνος για να εμπειρωθεί και επικρατήσει ένα τοπωνύμιο, υποκαθιστώντας πολλές φορές κάποια πρότερη ονομασία· και αυτόν τον έχει η διασωζόμενη και τώρα γέφυρα του 1853 και είναι επαρκέστατος να αντικαταστήσει όποια άλλη ονομασία της θέσης, ακόμη και αυτήν που ενδεχομένως θα είχε πριν το 1809, όταν εκεί υπήρχε η προηγούμενη γέφυρα που μνημονεύει ο Leake και ο Rouqueville.

Γνωρίζουμε ότι χορηγός της γέφυρας του 1853 είναι μια μουσουλμάνη, γνωστή και κατ' όνομα, [όρα πιο πάνω απόσπασμα του Ι. Λαμπρίδη]. Αυτή διαφωροποιείται πλήρως από τον χριστιανό Κωστάκη, ο οποίος, αφού δεν ήταν χορηγός, μόνο γεφυροποιός μπορεί να είναι. Φαίνεται πως, μετά από πολλές αποτυχημένες προσπάθειες γεφύρωσης που απογοήτευαν και ταλαιπώρησαν επιχώριους και διαβάτες επί πολλά έτη, αυτός ήταν ο **μόνος** που κατόρθωσε να στεριώσει εκεί το 1853 το σημερινό καταπληκτικό γεφύρι, δείχνοντας πόσο άξιος, εύτεχνος και παράτολμος γεφυροποιός ήταν. Το μέχρι τότε ανέφικτο, από ευάριθμους άλλους πρωτομάστορες και χορηγούς, κατορθώθηκε από τον θαρραλέο και γνωστικό, όπως όλα τα παραπά-

νω δείχνουν, τέκτονα Κωστάκη, γεγονός που εντυπωσίασε τους αλβανόφωνους μπέηδες τιμαριούχους της περιοχής και κατέπληξε τους απελπισμένους χωριανούς. Έκθαμβοι από το κάλλος και την τελειότητα του έργου, έδωσαν στο γεφύρι το όνομα του γεφυροποιού τέκτονα, κατά σπάνια εξαίρεση¹¹ προς τα εθισμένα, για να εκφράζουν εσαεί την ευγνωμοσύνη τους, που τόσο τους ωφέλησε με την ασύγκριτη τέχνη του.

Σε κάθε άλλη ενάντια περίπτωση, δηλ. η τοπωνυμία να σχετίζεται με προγενέστερη του 1853 γέφυρα, που, αν και δεν δείχνει πιθανή, ίσως αχνοφαίνεται από εκείνο το «αλβανικής κατασκευής» του W. Leake και τον αλβανικό τύπο της τοπωνυμίας «Κωστάκη-ούρια», αυτός ο Κωστάκης θα ήταν ο χορηγός της γέφυρας, όπως κατά κανόνα συνήθιζαν παλιά να τις ονομάζουν από το όνομα του χρηματοδότη.

Ερευνητέο, λοιπόν, το ποιος ήταν αυτός ο πρωτομάστορας με το ελληνοχριστιανικό επώνυμο **Κωστάκης**. Μέχρι τώρα δεν δημοσιεύτηκε¹² κάτι σχετικό, ή ίσως εγώ δεν το βρήκα στην ομοιοθεματική βιβλιογραφία. Στα κοντινά χωριά, την Κλειδωνιά (παλιά Λιατονάβιστα) και τον Άγιο Μηνά, στα οποία ανήκουν οι εκατέρωθεν όχθες, δεν υπάρχει θύμηση για επώνυμο «Κωστάκης». Τόσο τα χωριά αυτά και τα πλησιόχωρα καμποχώρια της Κόνιτσας, όσο και τα τριγύρω Ζαγοροχώρια και Πωγωνόχωρια, δεν ήταν ποτέ μαστοροτόποι. Άρα, ο τέκτονας Κωστάκης πρέπει να αναζητηθεί σε άλλους τόπους, πιο μακρινούς, που σχετίζονται με τη δομική τέχνη της πέτρας· ίσως στα εγγύς μαστοροχώρια¹³ της Κόνιτσας, ή και πιο μακριά, στα ελληνοχριστιανικά μέρη της Β. Ηπείρου.

Η παράδοση¹⁴ και η δημιουργική λαογραφία διέσωσαν το ακόλουθο επεισόδιο που συνέβη, σε απώτερους χρόνους, πάνω στη γέφυρα: «... Δυο μεγάλες και πλούσιες οικογένειες συγκρούστηκαν για ζήτημα τιμής πάνω στο γεφύρι. Η μία ήταν η οικογένεια του Γεραίνη και η άλλη ήταν η οικογένεια του Σταμάτη. Νύφη η κόρη του Γεραίνη περνούσε μαζί με την οικογένεια και τους συγγενείς της πάνω

από το γεφύρι, όταν ρίχτηκε πάνω τους η οικογένεια του Σταμάτη μαζί με φίλους. Στη μάχη που ακολούθησε σκοτώθηκαν μεταξύ άλλων ο Γεραίνης με τη γυναίκα του και δυο ξαδέρφια της όψης. Από τότε τραγουδιέται και το μοιρολόγι της κόρης του Γεραίνη: «Δεν τον αλλάζω τον αχό / να πω άλλο τραγούδι / έχασα κύρη και κυρά και δυο πρώτα ξαδέρφια /.....» ».

Η παραπάνω παράδοση έχει την ακόλουθη ιστορική¹⁵ στήριξη: «... Το 1598 στην κόμη Αγίος Μηνάς... επήγαν Καραμουράτες για να επιβάλουν την τάξη στα γένη των τιμαριωτών Σταμάτη και Γερένη, αλλά, επειδή ένα μέλος της ομάδας τους δάρθηκε από κατοίκους, έβαλαν φωτιά στον οικισμό... ».

Εκ του συγκεκριμένου των δυο κειμένων και τη συνεύρεση της ιστορίας με την παράδοση, εφόσον βέβαια τα προαναφερόμενα επεισόδια είναι αληθή, συμπεραίνεται ότι υπήρχε «γέφυρα Κλειδωνιάς» έκτοτε, από το 1598, η οποία, αν άντεξε περί τα 200 χρόνια, ίσως να ήταν αυτή που είδαν ο W. Leake και ο Fr. Rouqueville το 1809.

Από το 1982, η γέφυρα διαθέτει ονομαστικό «τίτλο κήρυξης». Η ελληνική Πολιτεία κήρυξε το γεφύρι διατηρητέο πολιτιστικό μνημείο με το [Φ.Ε.Κ. 628 Β' /26-08-1982], μαζί με άλλα 22 θολογυριστά γεφύρια του νομού Ιωαννίνων, και έκτοτε προστατεύεται, τουλάχιστον νομικά.

Η γέφυρα συντηρήθηκε το 1987, εκ νέου το 2012, και θα στέκει εκεί για πολλά ακόμη χρόνια, για να υμνεί τον αφανή και παράτολμο πρωτομάστορα που την έστησε και να εμπνέει τους ευφάνταστους λαογράφους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

9. Όρα σχέδιο όψης στο βιβλίο «Τα πετρογιόφυρα της Ηπείρου», Ιωάννινα 2012/3, σελ. 76-77, έκδοση της ΥΝΜΤΕΗ (Περιφέρεια Ηπείρου). Οι διαστάσεις που γράφονται στο κείμενο της σελ. 77 του βιβλίου αυτού είναι άσχετες με αυτές του ακριβούς σχεδίου της όψης, στη σελ. 76, γιατί γράφτηκαν εκ των υστέρων από άτομο που δεν ήταν τεχνικός. Προσωπικά, ως πολιτικός μηχανικός, εμπιστεύομαι το τεχνικό σχέδιο.

10. Για τον πρακτικό τρόπο χάραξης της έλλειψης από τους γεφυροποιούς πρωτομάστορες, ό-

ρα βιβλίο «Κουδαρίτικα», Αθήνα 2010, του Θωμά Β. Ζιώγα, σελ. 100. [Στη Δύση, σε γεφυρώσεις με επίπεδες ρηχές όχθες, απαντάται το χαμηλωμένο ελλειπτικό τόξο από τα μεσαιωνικά χρόνια. Τέτοιες διάσημες γέφυρες είναι η γέφυρα Πόντ' Αβινιόν στον ποταμό Ρον της Γαλλίας (1177/87) με 20 καμάρες και η γέφυρα Πόντε Βέκιο στη Φλωρεντία (14^{ος} μ.Χ. αιώνας) με 3 καμάρες.

11. Λίγα είναι τα γεφύρια που φέρουν το όνομα του πρωτομάστορα, αλλά υπάρχουν, π.χ. το «γεφύρι του Κολοκύθα» (1892) στην Ευρυτανία, το «γεφύρι του Φίλου» (1908) στον Άραχθο, το «γεφύρι του Μανώλη» (1659) στην Ευρυτανία.

12. Ευχαριστώ τον φίλο και διζήμονα μελετητή των Ηπειρώτικων πέτρινων γεφυριών Σπ. Μαντά, που με πληροφόρησε ότι ο πολυγραφοτάτος Αλβανός ερευνητής Valtër Shylla έγραψε (σε αλβανική γλώσσα) ότι το γεφύρι το έχτισαν μαστοροί από τη περιοχή της Λιουντζουριάς (Λιούντζης), της σημερινής νότιας Αλβανίας, απέναντι από το Αργυρόκαστρο, χωρίς όμως τεκμηρίωση, αφού δεν αναφέρει την πηγή και δεν παραθέτει κάποιο πιστότυπο. Απαριθμώντας τούτους έργα των μαστόρων της Λιουντζουριάς στην Ελλάδα, μεταξύ των άλλων μιλάει και για «...ura e Konicës mbi lumin e Voidsomadhiti», δηλ. για ένα «γεφύρι της Κόνιτσας στον ποταμό Βοϊδομάτη», [όρα άρθρο «Ndertuesit shqiptare te rruges mbi urave gjate shekujve», XV-IX, «Monumentet», 2/1988, σελ. 146].

13. Δεν μπόρεσα να ανιχνεύσω επώνυμο «Κωστάκης» στα μεγάλα μαστοροχώρια της Κόνιτσας. Μόνο στο μαστοροχώρι Ελευθέρο (πρώην Γκριζμπάνι) της Κόνιτσας υπάρχει γένος με επώνυμο «Κωστάκης». Ο απώτερος πρόγονος που ακόμη θυμούνται εκεί γεννήθηκε περί το 1888, [όρα «Γεναλόγηση των οικογενειών του Ελευθέρου Κονίτσης, νομού Ιωαννίνων», του Νικ. Κατή, Ιωάννινα 2007]. Θύμηση για προγενέστερους πρόγονους, και δη γεφυροποιούς, δεν διασώζεται.

14. Ίδε Σπ. Μαντά, «Τα Ηπειρώτικα γεφύρια», έκδοση Λαϊκού Πολύπτυχου, Αθήνα 1984, σελ. 38.

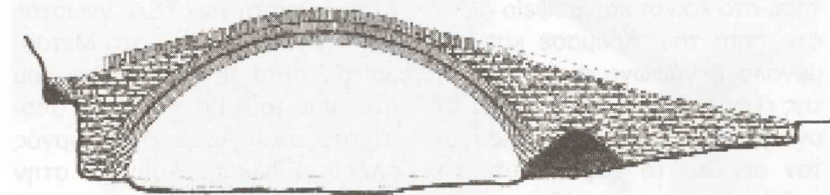
15. Όρα «Η επαρχία της Κόνιτσας στους αιώνες 13^{ος} έως 19^{ος}», του Χαρίλ. Γκούτου, σελ. 47, ανάτυπο από τον τομ. 17 της «Μνημοσύνης», Αθήνα 2006/9, με παραπομπή στον Ι. Λαμπρίδη.

Αθήνα, 16-01-2017

Θωμάς Β. Ζιώγας

Πολιτικός Μηχανικός

Email: thovazios@gmail.com

(Φωτ. 18-2) Η «γέφυρα Κλειδωνιάς» σε αποτύπωση και σχέδιο του 1987. Κατάντη όψη. [Πηγή: «Τα πετρογιόφυρα της Ηπείρου», Ιωάννινα 2012/3, σελ. 76, έκδοση ΥΝΜΤΕΗ (Περιφέρεια Ηπείρου)].

κατάφυτο με πλατάνια τοπίο της περιοχής. Η θέα της αναδύει μια αίσθηση σπάνιας αρμονίας που ευφραίνει τον θεατή, επιβεβαιώνοντας τη ρήση «κρυφή αρμονία κρέσσων φανεράς». Έχει ένα χαμηλωμένο τόξο, το οποίο, ενώ δεν είναι, **δείχνει** να είναι κυκλικό τμήμα μεγάλης διαμέτρου, με χορδή 20,40 μ και αντίστοιχο βέλος 5,70 μ, στα σημεία του εσωραχίου όπου αρχίζουν οι θολίτες λίθοι του βοηθητικού στεφανίου. Αν η καμπύλη είναι κύκλος, τότε η ακτίνα του είναι $R_1 = 12,00$ μ, με βάση τον τύπο $R = (4b^2 + x^2) / 8b$, (όπου $b = 5,70$ μ το βέλος, και $x = 20,40$ μ η χορδή). Το συνολικό άνοιγμα του εσωραχίου πιο χαμηλά, στα σημεία γένεσης του κύριου τόξου, είναι 21,00 μ, με αντίστοιχο ύψος 7,50 μ, ενώ από την κοίτη το ύψος είναι περί τα 8,00 μ. Τα στοιχεία αυτά και για κυκλική καμπύλη δίδουν ακτίνα $R_2 = 11,10$ μ, (με βάση τον παραπάνω μαθηματικό τύπο, όπου $b = 7,50$ μ το βέλος/ύψος, και $x = 21,00$ μ η χορδή/άνοιγμα), που είναι διαφορετική από την $R_1 = 12,00$ μ. Αν ανήκαν στον ίδιο κύκλο έπρεπε $R_1 = R_2$. Η μεγάλη διαφορά των ακτίνων, ήτοι $(R_1 - R_2) = (12,00 - 11,10) = 0,90$ μ, δείχνει ότι η καμπύλη του τόξου δεν

είναι ιδιαίτερα ριψοκίνδυνες κατασκευές. Ο πρωτομάστορας που τολμούσε να τα φτιάξει έπαιξε κορώνα-γρόμματα με την ευστάθειά τους. Είναι μεν περισσότερο καλαισθητά, σχεδόν πετούμενα θα έλεγα, είναι όμως ταυτόχρονα στατικούς πολύ ευάλωτα, τόσο καμπτικά όσο και διατμητικά, αφού η λιθοδομή, ως μη ομογενές υλικό, είναι ευπαθής και μη ανθεκτική σε τέτοιες καταπονήσεις, ενώ αντέχει τις θλιπτικές φορτίσεις. Γι' αυτό, το ύψος της διατομής τους περιορίζεται στο άθροισμα των υψών μόνον των αψιδόλιθων (κύριο + βοηθητικό τόξο), χωρίς άλλα πρόσθετα επιθέματα που αυξάνουν το ίδιο βάρος και καταπονούν το τόξο, με εξαίρεση την αναπόφευκτη επί των ακροβάθρων κεκλιμένη λιθοδομή διαμορφωσης της πρόσβασης, που συντείνει στο να μπορούν αυτά να δεχθούν την μεγάλη οριζόντια ώθηση του τόξου. Εν προκειμένω, για μείζονα ασφάλεια, το αριστερό ακρόβαθρο που δεν αντιστηρίζεται σε βράχο δομήθηκε ογκωδέστερο, με κεκλιμένους πτερυγότοιχους λόγω βαθμιδωτής καθ' ύψος δόμησης, που ενισχύθηκαν με πρόσθετες λίθινες αντηρίδες, δικήν εμβόλου. Η παραπάνω ανάλυση εξηγεί και την προτίμηση που έδειχναν οι παλι-

Η ίδρυση του Γρεβενιτίου

Αγαπητοί συμπατριώτες
Σας εύχομαι υγεία και δύναμη για το 2017.

Σας ευχαριστώ για τη δημοσίευση των κειμένων μου στο περιοδικό σας «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ». Η φροντισμένη ύλη του το καθιστά απαραίτητο ανάγνωσμα των απανταχού Ζαγορισίων.

Θα παρακαλούσα τη Συντακτική Επιτροπή να εγκρίνει τη δημοσίευση «επί προσωπικού 1 και 2». Επιθυμώ τα δύο κείμενά μου να είναι αυτούσια.

Με αυτό τον τρόπο επιζητώ να υπερασπιστώ την τρωθήσα τιμή και υπόληψή μου.

Με τιμή

Γιώργος Δερμάνης

Πρόεδρος της Αδελφότητας
Γρεβενιτίου

Επί προσωπικού -1-

Στο τεύχος 457-458 του περιοδικού σας (Ιούλιος-Αύγουστος 1916) εγκαινιάστηκε μια πρώτη συνεργασία μας. Θεώρησα σκόπιμο να γράψω για την Ίδρυση του Γρεβενιτίου. Τον ιστορικό του Ζαγορίου Ιωάννη Λαμπρίδη φυσικά και σε καμιά περίπτωση δεν έχω το δικαίωμα να τον προσπεράσω. Το έργο του σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί κανένας να το διαγράψει. Από και και πέρα όμως θα πρέπει να διέλθει από την βάσανο της κριτικής και να μην τσιμπολογάμε μονάχα τις γευστικές ρόγες, αλλά όλες.

Είναι ατόπημα, εσκεμμένα, αν έγινε ή όχι, η συγγραφική λαθροχειρία να βολεύει· γιατί έτσι στοχεύει στο κύρος του γράφοντος να τον αποδυναμώσει για να κυριαρχήσουν τα δικά του γραπτά.

Ο κ. Απόστολος Ντιναλέξης «οχυρωμένος» σε δύο «ίσως» νομίζει ότι με αυτόν τον τρόπο θα υπερασπιστεί τον Ιωάννη Λαμπρίδη. Διαγράφει εντελώς το «... Κιουτσούκ Καλωτά κατ' αρχάς αποκαλούμενον...» Γαυτή τη φράση εγώ τρελλαινόμεναι. Τα «ίσως» βεβαίως υπάρχουν σε κάθε ιστορική φαρέτρα. Να δεχτώ ότι... οι κάτοικοι του Γρε-

βενιτίου και των κυρίως βλαχωχωρίων, ότι δεν ανταποκρίθηκαν εις τους πόθους του, θεωρήσαντες μάλιστα επιβλαβή την δημοσίευσιν των Ζαγοριακών του· εγώ το δέχομαι αυτό, εσείς; Ένας Γρεβεντάτης, ένας δεν βρέθηκε να του ειπεί το ΑΠΛΟ, ότι οι πρώτοι κάτοικοι ήρθαν απ' το βλαχοόφωνο κεφαλοχώρι των Γρεβενών. Αυτή είναι η επι προσωπικού αντίκρουση των λεγομένων του στο τεύχος 461 του Νοεμβρίου του 2016.

Επί προσωπικού -2-

Στο τεύχος 462 του περιοδικού σας (Δεκέμβριος 2016) δημοσιεύτηκε επιστολή του κου Βασιλείου Ε. Λαμπρίδη, επίτιμου Αρεοπαγίτη, εγγονού του αδερφού του Ιωάννη Λαμπρίδη, Δημητρίου Λαμπρίδη. Έχει να κάνει με ένα άρθρο μου στο προηγούμενο τεύχος σας το 461 του Νοεμβρίου του 2016, με τίτλο χειρόγραφον συντόμου ιστορικού Σχολίου ή χρυσοκόδικας Μέγας εκ Μεμβράνης.

Μου αποδίδει ονειδιστικούς χαρακτηρισμούς για το προηγούμενο δημοσίευμα, εναντίον του Ι.Λ. Μου αποδίδει αμετροπεία (αθυροστομία). Επίσης θεωρεί την απάντησή του Κου Απόστολου Ντιναλέξη αποστομωτική κλπ με την απανταχούσα στην οποία ήδη απάντησα.

Καταρχάς οι «εξοργιστικές δοξασίες» που μου αποδίδονται, ούτε είναι αποκυήματα της φαντασίας μου, αν είναι τέτοια τα «φορτώνεται» ο αείμνηστος Γρεβεντάτης Επίσκοπος Περιστεράς Ευστάθιος Σκάρπας.

Μελέτησα τα κομβικά σημεία της επιστολής σας. «... τις συνοδεύουσες το παραμύθι αυτό αυθαίρετες και ανυπόστατες εικασίες περί της τύχης του λεγόμενου «Κουβαρά»». Ο Ε.Σ. μιλάει για «χρυσοκόδικα» και όχι για «Κουβαρά»

Και βέβαια τώρα δέχομαι, ότι δεν έχουμε πυρπόληση. Και βέβαια καταρρίπτονται, όσα ο παραπάνω Επίσκοπος του καταλογίζει.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ κ. Γ. ΔΕΡΜΑΝΗ

κ. Δερμάνη

Δεν ασχολήθηκα με την ουσία του θεματός σας. Απλώς δεν μου άρεσαν οι χαρακτηρισμοί σας για τον ιστορικό του Ζαγορίου και όλης της Ηπείρου, τον Ιωάννη Λαμπρίδη. Νιώθω μυρμήγκι μπροστά σε ελέφαντα. Ελέφαντας ήταν και ο Παναγιώτης Αραβαντινός και ο δικός σας και ο δικός μας Λεανδρος Βρανούσης. Δεν θα απριθμήσω εδώ όλους τους επιφανείς Ζαγορίσιους, τους σέβομαι όλους αυτούς και πολλούς άλλους ακόμα. Σε ό,τι αφορά την ουσία του θεματός σας (ίδρυση Γρεβενιτίου) γνώριζα μέχρι τώρα όσα έγραψε ο Ι. Λαμπρίδης και ο Χρήστος Ρογκότης.

Ο Χρίστος Ρογκότης στο βιβλίο του «Το Γρεβενίτι στην Αντίσταση», στη σελίδα 29 γράφει:

«Η παράδοση αναφέρει ότι αυτό προήλθε από τη συγκέντρωση των κατοίκων των γύρω συνοικισμών Παλαιοχωρί, Καλωτά και Πότσια».

Στην επόμενη σελίδα 30 γράφει:

«Φαίνεται λοιπόν ότι από το επάγγελμα των πρώτων οικιστών προήλθε η ονομασία των Γρεβενών και του Γρεβενιτίου του οποίου οι πρώτοι κάτοικοι πιθανό να προήλθαν από τα Γρεβενά συναποκομίζοντας και την τέχνη του κτενά». Και πιθανολογεί ο Χρ. Ρογκότης: Γκρέμπεν = κτενάς, κατασκευαστής χτενιών και Γκρεμπενίτσα = Γρεβενίτι.

Ο κ. Κώστας Οικονόμου, καθηγητής Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, γράφει:

«Το τοπωνύμιο είναι δυνατό να προέρχεται α) από το εθνικό Γρεβενίτης - Γρεβενά,

ερμηνεία που συμφωνεί και με την αρομουνική ονομασία του χωριού και την παράδοση, σύμφωνα με την οποία το χωριό συνοικίσθηκε από κατοίκους της περιοχής Γρεβενών και β) από το ουσιαστικό το γρεβενό, δηλαδή βράχος (Τα Οικονύμια του Ν. Ιωαννίνων, Γιάννινα 2002).

Ο Χρ. Ρογκότης και ο Κ. Οικονόμου αναφέρονται και οι δύο στην παράδοση, αλλά σε διαφορετική ετυμολογία. Ο κ. Γ. Δερμάνης στηρίζεται κι αυτός στην παράδοση. Έτσι υποθέτουμε ότι οι πρώτοι οικιστές ήρθαν πριν το 1581 απ' τα Γρεβενά στην «εκτενή περιοχή που λέγονταν Μπότσια» (Πότσια κατά τον Χρ. Ρογκότη) και εγκαταστάθηκαν διάσπαρτα σαν γεωργοκτηνοτρόφοι κυρίως. Βεβαίως θα εγκαταστάθηκαν και στη σημερινή θέση που βρίσκεται το χωριό Γρεβενίτι, γιατί εκεί υπάρχει νερό, βοσκές, δάση, χωράφια και ασφάλεια. Έτσι, όπως γράφει ο κ. Γ. Δερμάνης, μετά το 1564, το Γρεβενίτι πυκνώνει από την εγκατάσταση εκεί κατοίκων της Βέργιανης (Τσιπίανης) και της Βοτσάς και κατά τον 17ο αιώνα από κατοίκους της Αγίας Παρασκευής, του Παλαιοχωρίου και της Καλουτάς.

Τα περισσότερα χωριά του Ζαγορίου αποτελούν συσπείρωση οικισμών για λόγους επιδημιών και ασφάλειας και είναι αδύνατο να γραφτεί κάτι συγκεκριμένο. Στο βάθος του χρόνου υπάρχει σκοτάδι. Εξάλλου με το πέρασμα του χρόνου ο πληθυσμός του Ζαγορίου αλλοιώθηκε με τον ερχομό φερτών κατοίκων.

Απόστολος Ντιναλέξης

— Θα πάμε στη Μάκο.
— Πού γιαγιά;
— Θα δεις.

Κάπως έτσι πρέπει να ξετυλίχτηκε ο διάλογος ανάμεσα στη γιαγιά μου και μένα.

Ανηφορήσαμε ευθεία πάνω από την πλατεία του χωριού, στρίψαμε δεξιά, προχωρήσαμε λίγα μέτρα και ανοίξαμε μια σιδερένια χαμηλή πόρτα, κομμάτια μιας περιφραξης, που έκλεινε με ένα αυτοσχέδιο σύρμα στρογγυλό. Απλά έπρεπε να ανεβάσεις λίγο αυτό το σύρμα που στηριζόταν στην περιφραξη ώστε να απελευθερωθεί η πόρτα.

Δέντρα αριστερά, κτίσματα χαμηλά δεξιά. Ένας στάβλος με μια αγελάδα στην πρώτη στροφή δεξιά μας. Μυρωδιά ζώου! Λίγα μέτρα πιο και, άλλη πόρτα, σιδερένια, πράσινη, μεγάλη. Αυτές που έχουν πολλά σπίτια ως εξώπορτες, με διακοσμητικά από το ίδιο το σίδερο στο πάνω μέρος τους. Ανοίξαμε κι αυτήν την πόρτα, ανεβήκαμε δύο τρία πλατύσκαλα. Δεξιά πλινθόκτιστα κηπάρια. Στο βάθος άλλα κτίσματα. Στρίψαμε αριστερά κι ανεβήκαμε μια σκάλα πλακόστρωτη, όχι μεγάλη, μα ούτε και μικρή. Δεξιά κι αριστερά της βραγίεας με λουλουδιάρια. Συνέχεται το κεφαλόσκαλο μια αυλίτσα, ίσως μικρό μπαλκονάκι, ίσα ίσα για δύο καρέκλες, αφού μεγάλο μέρος του κάλυπτε ένα φυτό πράσινο, ένα στρογγυλοκουρεμένο δεντράκι που όλοι το λέγανε δαφλάνι. Πέρασαν πολλά χρόνια για να μάθω τη σωστή ονομασία του, δηλαδή ταφλάνι και λατινιστί Eusonymus Japonicus.

Μου φάνηκε μεγάλη η διαδρομή ως το μπαλκονάκι αυτό, που έβλεπε σε άλλους κήπους, με λαχανικά αυτή τη φορά και δέντρα. Ένα σπίτι με τεράστιους εξωτερικούς χώρους σε πολλαπλά επίπεδα, που πραγματικά χανόσουν. Δεν θα μπορούσε να ναι και διαφορετικά άλλωστε, αφού, όπως έλεγε η γιαγιά μου, «είχαμε παλάτ αλλά μας το κάψαν οι Γερμανοί». Εκτοτε μου δόθηκε πολλές φορές η δυνατότητα να το εξερευνήσω, αλλά και να ζήσω κάποιες μέρες εκεί εισπράτοντας από τους ιδιοκτήτες του και συγγενείς μας μεγάλη αγάπη!

Αριστερά του δαφλανιού μια πόρτα «κουνουπιέρα» και πίσω της μια ακόμη πόρτα σιδερένια, βαμμένη πράσινη ή κόκκινη. Η πόρτα-κουνουπιέρα δεν ήταν τίποτα άλλο από ένα ξύλινο παραλληλόγραμμο πλαίσιο που στήριζε μια σήτα, αλλά φτιαγμένο σα

πόρτα με χερούλι και μεντεσέδες. Ανοίξαμε την πόρτα «κουνουπιέρα», ανοίξαμε και τη σιδερένια και μπήκαμε σ' ένα διάδρομο στενό. Στο βάθος μια πόρτα ανοιχτή. Δυο παράθυρα και κάτω από το καθένα ένα ντιβάνι, στο δωμάτιο που μπήκαμε, ανάμεσά τους ένα τραπέζι και μια ξυλόσομπα χαμηλή μπροστά του. Στη μια γωνία μια τηλεόραση, μουσαμάς στο πάτωμα. Κρατάω τη γιαγιά ακόμα από το χέρι, όταν την ακούω να λέει: «μάννα».

Η μάννα μια γιαγιά μεγαλώσωμη, με μαύρα ρούχα και μαύρο κεφαλομάνηλο καθόταν στο ντιβάνι ακουμπισμένη στο μαξιλάρι της. Δε μίλησε. Με κοίταξε, μου χαμογέλασε και μου 'κανε νεύμα με το δεικτικό του χεριού της να πλησιάσω κοντά της. Έπιασα τη γιαγιά από τη φούστα και κρύφτηκα πίσω της. Εκείνη προσπάθησε να με απαγκιστρώσει από το ρούχο της, μα εγώ τίποτε.

«Πάμε να φύγουμε», της είπα σιγά.

«Τι έπαθες;» με ρώτησε. «Η Μάκο είναι», «Εξέχασες πόσο σ' αγαπάει;».

Η Μάκο, η μάννα της γιαγιάς μου, προγιαγιά μου δηλαδή, είχε κανονικό όνομα. Ανθίτσα ήταν βαφτισμένη, αλλά για κάποιο λόγο άπαντες την αποκαλούσαν Μάκο.

Χωρίς να μιλάει, άνοιξε η προγιαγιά το εντοιχισμένο ντουλάπι δίπλα της και με αργές κινήσεις, έβγαλε μια χάρτινη σακουλίτσα, πήρε μια καραμέλα και μου την πρόσφερε. Μ' ένα ελαφρύ σπρώξιμο της γιαγιάς μου πήρα την καραμέλα και κάθησα στο άλλο ντιβάνι, απέναντί της. Γιαγιά και προγιαγιά —στα μαύρα κι οι δύο— φιλήθηκαν. Η γιαγιά μου κάθησε κοντά της κι αρχίσαν την κουβέντα.

Αυτή είναι η πρώτη καθαρή ανάμνηση εκείνης της γυναίκας, της Μάκο.

Όταν ρώτησα κάποτε να μάθω πώς προέκυψε αυτό το όνομα, μου είπαν πώς της το έδωσε ο αδελφός μου μικρός και της έμεινε. Παιδική λεξούλα ήταν! Μεγαλώνοντας σκέφτηκα πως το Ανθίτσα δεν της ταίριαζε καθόλου. Το Μάκο όμως, για κάποιο λόγο, της ταίριαζε γάντι.

Οι επισκέψεις στη Μάκο, όταν πηγαίναμε στο χωριό, ήταν δεδομένες και σχεδόν καθημερινές.

Τις περισσότερες φορές ήταν ξαπλωμένη, κάποιες καθόταν

Μ Α Κ Ο

(από τα καλοκαίρια των παιδικών μου χρόνων)

στην αυλίτσα-μπαλκονάκι. Στα κατάμαυρα πάντα, με μόνα ακάλυπτα μέρη το πρόσωπο και τα χέρια της. Χαμογελούσε όταν μ' έβλεπε, μ' αγκάλιαζε και με φιλούσε. Αναποκρινόμουν, είναι η αλήθεια, αλλά πάντα μ' ένα δισταγμό, γιατί η μεγάλη κρεατοελιά που είχε στο πλάι της μύτης με τρόμαζε λιγάκι.

Η Μάκο είχε πατημένα τα ενεήντα, αλλά το μυαλό της διαυγέστατο! Το πιο περίεργο ήταν πως μπορούσε να βελονιάζει χωρίς γυαλιά. Αυτό μου έκανε μεγάλη εντύπωση, όταν οι γιαγιάδες μου, πολύ νεώτερες, φορούσαν γυαλιά

Ανδρομάχης Καραγιάννη

στο ράφιμο.

— Γιαγιά βελονιάζει χωρίς γυαλιά;

— Τι νόμιζες! Και τα μυαλά της τετρακόσια!

— Άντρα δεν έχει γιαγιά;

— Είναι χρόνια χήρα.

— Ποιον είχε άντρα;

— Τον Ξενοφώντα Σιάκα. Ο

πατέρας μου έψελνε ωραία! Είχε φοιτήσει στη Μεγάλη του Γένους Σχολή! Ήξερε και τούρκικα! Κι η μάννα, μη τη βλέπεις έτσι τώρα, ήταν πολλή δυναμική. Στα νιάτα της ασχολούνταν και με τα θέματα της Κοινότητας!

Είναι γεγονός πως αυτή η ενενητάχρονη γυναίκα είχε πανέξυπνο βλέμμα, διαπεραστικό. Δε μιλούσε πολύ, αλλά έβλεπε πως παρακολουθούσε τα πάντα. Σα να είχε την υψηλή εποπτεία! Σε οικογενειακές συζητήσεις πάντως συχνά-πυκνά άκουγα τ' όνομά της. Ο γιος της μου είπε πως κάποτε, στη γερμανική κατοχή, οι

Γερμανοί μπήκαν στο σπίτι και της πήραν το μοσχάρι. Τους κυνήγησε και το 'φερε πίσω. Τι τους είπε, πώς συνεννοήθηκε, κανείς δεν έμαθε. Μπορώ όμως να φανταστώ πως η εξυπνάδα κι η αποφασιστικότητά της έφεραν το ποθητό αποτέλεσμα.

Κάποτε πονούσε το δόντι της και καθώς δε μπορούσε να μετακινηθεί στην πόλη, ανεβάσαμε εμείς τον οδοντίατρο σ' εκείνη. Το δόντι βγήκε εύκολα, η Μάκο χαμογέλασε πλατιά! «Αί... να σ' τι καλά, μ' ίχι πεθάν τόσες μέρες!»!

Κάθε επίσκεψη και απαραίτητη η καραμέλα. Ήταν μια μικρή διαδίκασια που την περίμενα. Γινόταν αργά, σχεδόν ιεροτελεστικά από μέρους της: Ν' ανοίξει το ντουλάπι, αυτό που είχε και τα ραφτικά της, να βγάλει τη σακουλίτσα, να βάλει μέσα το χέρι της, να ανασκαλέψει λίγο τις καραμέλες, να πάρει την πιο «καλή» για μένα, να μου την προσφέρει με χαμόγελο αλλά και ικανοποίηση κι εγώ να την πάρω, αφού τη φιλήσω.

Για όλους και για όλα ήθελε να ξέρει. Οι «κεραίες» της πάντα σε ετοιμότητα!

Νομίζω πως ήταν ο πρώτος τόσο μεγάλος άνθρωπος που γνώρισα! Ναι, σίγουρα ήταν αυτός.

Ήταν δεκαετία του 1970, όταν η Μάκο πέθανε στα 95 της χρόνια. Ήμουν στην πλατεία του χωριού και έπαιζα όταν πέρασε το ξόδι της. Συγγενείς και χωριανοί τη συνόδευσαν στην τελευταία κατοικία της. Λίγο περίεργη μου φάνηκε αυτή η πομπή. Σα να την είδα και να μην την είδα. Σα παράσταση θιάσου!

Θυμάμαι τη γιαγιά μου τις επόμενες μέρες να κλαίει και μένα μου φαινόταν περίεργο πώς η γιαγιά μου, η δική μου γιαγιά, έκλαιγε για μια πιο μεγάλη γιαγιά. Μια τόσο μεγάλη γιαγιά!

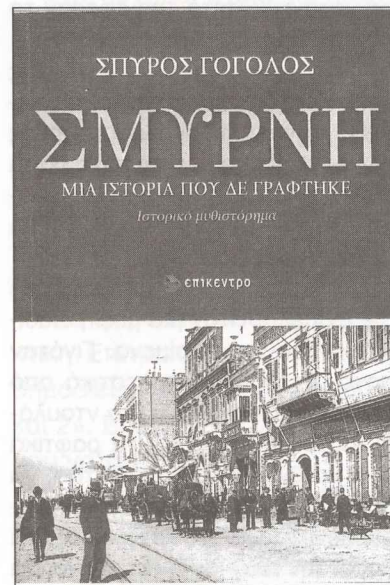
Μνημοσύνη της αγαπημένης μας γιαγιάς Ευφροσύνης, θείας Βικτωρίας και του πατέρα μας Θωμά Σαμπέκα.

Αγγελική Λιόντου

Βιβλιοπαρουσίαση

ΣΠΥΡΟΥ ΓΟΓΟΛΟΥ

«ΣΜΥΡΝΗ - ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΓΡΑΦΤΗΚΕ»

Με ενδιαφέρον κατέβηκα στον Πολυχώρο «Δ. Χατζής» στις 8-2-17 το βράδυ για να παρακολουθήσω την παρουσίαση του βιβλίου του κ. Σπύρου Γόγολου, καταγόμενου απ' το Κουκούλι, με θέμα «Σμύρνη - Μια ιστορία που δεν γράφτηκε». Η παρουσίαση ήταν ενταγμένη στα πλαίσια εορτασμού των 100 χρόνων από την ίδρυση του Πολιτιστικού Συνδέσμου Ζαγορισίων Ιωαννίνων (1917-2017) και οργανωτικά συμμετείχε η εφημερίδα «Ηπειρωτικός Αγών» και οι εκδόσεις «Επίκεντρον». Το θέμα δεν ήταν Ζαγορίσιο και επρόκειτο για ιστορικό μυθιστόρημα.

Η παρουσίαση άρχισε με χαιρετισμό του Προέδρου του Συνδέσμου Ζαγορισίων κ. Γ. Παπαλεοντίου και συνεχίστηκε με προβολή στην μεγάλη οθόνη της αίθουσας ντοκυμαντέρ της εποχής της ακμής της Σμύρνης, «του οφθαλμού της Ασίας στην Ευρώπη». Η εικόνα και ο σχολιασμός ανέβασαν το ενδιαφέρον κι έβλεπα στην οθόνη μια μεγάλη ευρωπαϊκή πόλη στην Μικρά Ασία.

Οι ομιλήτριες κ. Δούβλη και κ. Τζάλλα ανέλυσαν το περιεχόμενο του βιβλίου και την προσωπικότητα του συγγραφέα. Το μυθιστόρημα ιστορικό και ομολογώ ότι διδάχτηκα ιστορία μέσα απ' τις σελίδες του. Δεν μιλάει για την Σμύρνη του 1992, αλλά αρκετά χρόνια πίσω. Μια Σμύρνη με πανοπρμία λαών που ζουν ειρηνικά και αρμονικά. Και με την ευκαιρία ας μη ξεχνάμε ότι στη Σμύρνη εκείνων των χρόνων και πιο πίσω ταξιδεύονταν πολλοί Ζαγορίσιοι. Ζαγορίσιοι που πήγαιναν για χειρωνακτική εργασία κι ύστερα γίνονταν υπάλληλοι και κατέληγαν έμποροι και καλούσαν κι άλλα Ζαγοριστιά πουλα για δουλειά. Και κοντά στ' Αϊδί (Σμύρνη) είναι και τ' Αϊβαλί. Τραγουδούσε ο Κώ-

ταιο Κ'τσός με το βιολί του στα Ζαγορίσια πανηγύρια το καθιστικό τραγούδι: «Ποιος θέλει για να μάθει πώς είναι τ' Αϊβαλί, μένε να ρωτήσει που έζησα εκεί».

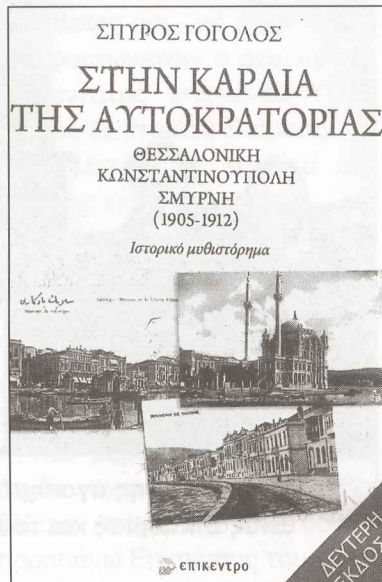
Ο Φίλιπ Πάρκερ, διπλωματικός υπάλληλος, μας αποκαλύπτει ένα πλούσιο παρασκήνιο που ξεκινά το 1912 στο Λονδίνο, εμπλέκεται η Αθήνα, η Κων/πολη και η Άγκυρα. Πρωταγωνιστούν ηγέτες χωρών, διπλωμάτες, κατάσκοποι, πόρνες και απλοί πολίτες. Τα πάντα τελειώνουν τον Σεπτέμβριο του 1922 με το κάψιμο της πόλης.

Μετά τις ομιλίες συνεχίστηκε η προβολή του ντοκυμαντέρ και γέμισε η οθόνη από την καίομενη Σμύρνη και τους πολίτες που προσπαθούσαν να σωθούν στα καράβια του λιμανιού. Την εκδήλωση έκλεισε ο συγγραφέας ευχαριστώντας τους διοργανωτές, τις ομιλήτριες και τους ακροατές.

Ο κ. Σπύρος Γόγολος είναι φιλόλογος και συγγραφέας. Δίδαξε για 14 χρόνια στο Κέντρο Διδασκαλίας Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το πρώτο του βιβλίο με τίτλο «Στην καρδιά της Αυτοκρατορίας» είναι ιστορικό μυθιστόρημα και ήδη κυκλοφορεί σε δεύτερη έκδοση. Ο συγγραφέας φωτίζει σκοτεινές πλευρές της ιστορίας της Θεσ/κης, της Κων/πολης και της Σμύρνης στα τέλη του 19ου αιώνα και αρχές του 20ου. Το βιβλίο για την Σμύρνη έρχεται σαν ιστορική συνέχεια κάπου μετά το 1912.

Ο συγγραφέας πρόσφερε αντίτυπα των βιβλίων του στην βιβλιοθήκη της ΙΛΕΖ και εκ μέρους του Δ.Σ. εκφράζω τις ευχαριστίες μου. Ευχόμαστε καλοτάξιδα τα βιβλία και σε άλλα με υγεία. Συνιστούμε στους Ζαγορίσιους να τα προμηθευτούν.

Απόστολος Ντιναλέξης

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ

Τους αληθινούς δασκάλους
δεν τους ξεχνάς ποτέ

Ως οι πλησιέστεροι επί ζωής συνοδοιπόροι του Χριστόφορου Μηλιώνη μετρούμε την απώλεια και λόγια δε βρίσκουμε. Συνοδοιπορήσαμε για πάνω από επτά δεκαετίες σε ένα εκπληκτικό ταξίδι. Και στα δύσκολα χρόνια και στα ευκολότερα. Αλλά και στα απάνεμα της καθημερινότητας. Το πιο πολύ όμως στα δύσκολα μονοπάτια της σκέψης. Και του λόγου. Και τώρα, που ψάχνουμε δυο λόγια για το στερνό αντίο, ανακαλύπτουμε πως η γλώσσα δεν επαρκεί. Και πως η σιωπή θα ήταν ο ακριβέστερος και εμβριθέστερος λόγος. Θα ήταν, αν δεν εξέπιπτε τόσο εύκολα σε νάρκη και τελικά σε αδιαφορία. Αποτολούμε, αν και ξέρουμε μαζί με τον ποιητή πως «κάθε λέξη είναι μία έξοδος, σχεδόν πάντα ματαιωμένη».

Για τον δημιουργό Μηλιώνη, μίλησαν και θα μιλήσουν οι αρμόδιοι. Εμείς θα περιοριστούμε σε μια λιγότερο θεαματική πλευρά της προσωπικότητάς του. Ίσως λιγότερο θεαματική, αλλά πρώτης αναγκαιότητας, σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες. Και εννοούμε εκείνη του δασκάλου. Ιδιότητα που, τότε μόνον αποκτά το ουσιαστικό της περιεχόμενο, όταν ο δάσκαλος εξοπλίζει τους διδασκόμενους να σπρώξουν τη σκυτάλη παραπέρα. Να βγουν από το προκαθορισμένο στο αυτοκαθοριζόμενο, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στη νέα ρίζα να βλαστήσει. Η εγκυρότητα, άλλωστε, δεν αποτελεί πάγια κατοχυρωμένη κατάκτηση. Είναι μια διαρκής κατάκτηση στη μάχη με το άγνωστο που αμύνεται απεινωσμένα.

Ο Χριστόφορος Μηλιώνης, ο Φόρης για μας, συνταξιοδοτήθηκε ως σχολικός σύμβουλος. Στις ατέλειωτες συζητήσεις μας για τη δυνατότητα ή μη της συμβουλευτικής, απλούστευε, συμπύκνωνε και γελίανε το θέμα στην καθημερινότητα: «Σ' όλους μας», έλεγε, «από το πλήθος των δασκάλων που πέρασαν κατά τη διάρκεια των μαθητικών μας χρόνων, τελικά ένας ή δύο μένουν οδηγοί χαραγμένοι στη μνήμη μας. Αν όλοι μας, ως δάσκαλοι αργότερα, φιλοδοξήσαμε να καταλάβουμε μία από τις πρώτες θέσεις στη μνήμη των μαθητών μας, το ζητούμενο, στην πράξη τουλάχιστο, όχι μόνο για τη συμβουλευτική, αλλά για κάθε δάσκαλο, θα είχε λυθεί». Άλλοτε πάλι αναφερόταν στα λόγια ενός παιδαγωγού που έλεγε: «Η μεγάλη "τιμωρία" του δασκάλου είναι να περάσει ένα παιδί από τη ζωή του χωρίς να αφήσει ένα ίχνος στη μνήμη του, γεγονός που σημαίνει ότι και ο δάσκαλος δεν έχει αφήσει ένα ίχνος στη μνήμη του μαθητή του».

Κοινός φίλος μας, ο Μ. Κομπάρος, μου έστειλε ένα παλαιότερο δημοσίευμα τ. μαθητή του Μηλιώνη. Δεν πρόλαβα να του το δώσω. Αντιγράφω, δίκην μνημοσύνου, ένα μέρος: «Τον κ. Μηλιώνη τον είχαμε μόνο στην τελευταία τάξη. Κι αν θυμάμαι καλά μόνο στο δεύτερο εξάμηνο στο μάθημα της ιστορίας, αλλά βοηθούσε και στα αρχαία ελληνικά. Και οι άλλοι ήταν υπέροχοι δάσκαλοι, αλλά αυτός είχε κάτι που ξεχώριζε, γι' αυτό και στο άρθρο μου που προανέφερα, έβαλα τη λέξη "γλυκύτατος". Δεν γνωρίζαμε ότι είχαμε να κάνουμε με έναν προικισμένο λογοτέχνη... Πέρασαν από τότε σαράντα πέντε ολόκληρα χρόνια. Τους αληθινούς δασκάλους δεν τους ξεχνάς ποτέ. Εντελώς τυχαία το 1985, είκοσι χρόνια μετά την αποφοίτηση από τη Ζωσιμαία, τον συνάντησα στην Αθήνα... σε κάποιο δρομάκι στα Εξάρχεια, εκεί νομίζω έμεινε. Με θυμήθηκε.

Εκτοτε δεν τον ξαναείδα.

Να είναι καλά.

Πέμπτη 14/10/2010

Τάσος Βασιλείου

Αγαπημένε μας Φόρη, συνυπογράφουμε τα λόγια του άγνωστου μαθητή σου, που, αν και «είκοσι χρόνια μετά», τον θυμήθηκες: «Πέρασαν από τότε σαράντα πέντε χρόνια. Τους αληθινούς δασκάλους δεν τους ξεχνάς ποτέ».

Οι επιζώνες συνοδοιπόροι
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ

ΤΟ ΕΤΗΣΙΟ ΓΛΕΝΤΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Το Σαββατόβραδο στις 4-2-17, στο κέντρο «Διογένης» στην Ελεούσα, έγινε το ετήσιο γλέντι του Συνδέσμου με απόλυτη επιτυχία. Η εκδήλωση ήταν ταγμένη στο πρόγραμμα εορτασμού των 100 χρόνων από την ίδρυση του Συνδέσμου, δηλαδή από το 1917 ως σήμερα. Όπως μας πληροφορήσε ο Πρόεδρος του Συνδέσμου κ. Γιώργος Παπαλεοντίου, στα πλαίσια της εκατονταετηρίδας ετοιμάζεται εκδήλωση στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Ιωαννιτών με τα χορευτικά τμήματα την Κυριακή 19-3-17, αλλά και δεύτερη εκδήλωση στην ίδια αίθουσα με τους TAKIM και τον καθηγητή κ. Λάμπρο Λιάγκα (το αλάτι της γης) την Κυριακή 2-4-17 και θέμα το «καφέ αμάν».

Τέλος στις 8-2-17 υπό την αιγίδα του Πολιτ. Συνδέσμου, του «Ηπειρωτικού Αγώνα» και του εκδοτικού οίκου «ΕΠΙΚΕΝΤΡΟΝ» παρουσιάστηκε το βιβλίο του κ. Σπύρου Γόγολου με θέμα «Σμύρνη - Μια ιστορία που δε γράφτηκε» και με ομιλήτριες την κ. Ελένη Δούβλη, δασκάλα και λαογράφο, μέλος του Δ.Σ. του Συνδέσμου και την κ. Τίτικα Τζάλλα, δημοσιογράφο και δ/ντρια στον «Ηπειρ. Αγώνα».

Η αίθουσα του κέντρου γέμισε με 250 και πλέον Ζαγορίσιους και φίλους. Το φαγητό λιτό και τα ποτά απεριόριστα. Στην ορχήστρα ο Μ. Μπραχόπουλος (κλαρίνο), ο Β. Τσίκας (λαούτο), ο Φ. Καραμπάς (βιολί) και ο Π. Παπαγεωργίου (κρουστά). Στο τραγούδι ο Γιώργος Πατσούρας, αγαπητός φίλος των Ζαγορισίων και άριστος ερμηνευτής των τραγουδιών μας. Στις 11 το βράδυ περίπου άρχισε η ορχήστρα με τραγούδια της ψθάας και σε λίγο ο Πρόεδρος κ. Παπαλεοντίου χαιρέτισε τους παρευρισκόμενους, ενημέρωσε για το πρόγραμμα εορτασμού της εκατονταετηρίδας και κάλεσε τον Δήμαρχο Ζαγορίου κ. Βασιλείο Σπύρου να ανοίξει το χορό μαζί με τον πρώην Δήμαρχο κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου και την Αντιδήμαρχο διδαγική Ράππη. Ο χορός άναψε και

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΤΟΥ ΠΟΛ. ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Ο Πολιτιστικός Σύνδεσμος Ζαγορισίων στα πλαίσια του εορτασμού των 100 χρόνων από την ίδρυσή του (1917-2017) σε συνδιοργάνωση με το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Ιωαννιτών, παρουσιάζει την Κυριακή 2 Απριλίου 2017 στην αίθουσα «Βασίλειος Πυρσινέλας» του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ιωαννιτών, το ΚΑΦΕ AMAN «Ελληνική απόλαυσις», μια ξεχωριστή μουσική παράσταση που επιμελείται και παρουσιάζει ο Λάμπρος Λιάβας.

Σταθμοί του ταξιδιού μας τα Γιάννενα (με το «Γυαλί-καφέ-νέ»), τα Βαλκάνια (με το «Γκρέτζι-Χάνι»), η Πόλη (με το «Καζίνο της Δέσποινας» στα Ταταύλα), η Σμύρνη (με τις «μπύρες» στην Προκυμαία), αλλά και η Αμερική (με τα Καφέ-Αμάν του Κατσαρού και της Μαρίκας στο Σικάγο και τη Νέα Υόρκη).

Ένα επικό ταξίδι-περιπέτεια, ένα αδιάκοπο δούναι και λαβείν ανάμεσα σε λαούς και πολιτισμούς, σε Ανατολή και Δύση. Σε κάθε μέρος ξεδιπλώνονται συγκινητικές ανθρώπινες ιστορίες, με επίκεντρο τους μεγάλους δεξιότητες, οργανοπαίκτες και τραγουδιστές που σφράγισαν τη μουσική παράδοση του Ελληνισμού, με γνωστά κι αγαπημένα κομμάτια, αλλά και αρκετά «κρυμμένα διαμαντάκια» που αξίζει ν' ανακαλύψουμε!...

Ένα συναρπαστικό ψηφιδωτό με χρώματα, ηχοχρώματα, σπάνιο οπτικό υλικό και προσεγγμένες γεύσεις, με τη βαθειά γνώση του Λάμπρου Λιάβα και τη σπουδαία μουσική δεξιότητά κι ευαισθησία των TAKIM που αποτελούν οι: Θωμάς Κωνσταντίνου (ούτι, λαγούτο), Αλέξανδρος Αρκαδόπουλος (κλαρίνο), Γιώργος Μαρινάκης (βιολί), Πάνος Δημητρακόπουλος (κανονάκι), Κώστας Μερετάκης (κρουστά) και Γιάννης Πλαγιανάκος (μπάσος).

Μαζί τους, οι εξαιρετικοί τραγουδιστές Γιάννης Νιάρχος και Κατερίνα Τζιβιλογλου και στην αφήγηση η ηθοποιός Δήμητρα Στογιάννη.

Σκηνική επιμέλεια: Σοφία Σπυράτου
Καλλιτεχνική επιμέλεια - Κείμενα - Παρουσίαση: Λάμπρος Λιάβας

Γενική είσοδος 10 ευρώ

Για το Δ.Σ.

Γιώργος Παπαλεοντίου

«ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ»

Κυριακή 19 Φεβρουαρίου 2017. Η Ηπειρωτική Εστία Θεσσαλονίκης όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος τίμησε την 104η Επέτειο Απελευθέρωσης των Ιωαννίνων με τρεις εκδηλώσεις.

Στον Ιερό Ναό Παναγούδας επί της Εγνατίας οδού, ο προϊστάμενος του Ι. Ναού Αιδεσιμολογιώτατος Αμβρόσιος Ματσός, ο Πρωτοπρεσβύτερος Μηνάς Βασάκος και ο Πρόεδρος της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης, με συνοδεία πολυμελούς ομάδας ψαλτών τέλεσαν με βυζαντινή μεγαλοπρέπεια την Δοξολογία.

Ακολούθησε εντός του Ναού η πανηγυρική ομιλία από τον συμπατριώτη από την Λαϊστή Ζαγορίου κ. **Ιωάννη Κογκούλη**, Ομότιμο καθηγητή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.) και Πρόεδρο του Συμβουλίου Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης (ΑΤΕΙΘ).

Σ.Σ.: Η ομιλία θα δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος).

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Ανδρέας Γ. Δόνος (1932-2017)

Πέθανε και κηδεύτηκε στις 15 Φλεβάρη στα Γιάννενα ο γνωστός κτηνίατρος και καθηγητής Πανεπιστημίου Ανδρέας Γ. Δόνος 85 ετών.

Γόνος της γνωστής Ζαγορίσιας οικογένειας Δόνου από τα Πάνω Σουδενά, του οποίου οι πρόγονοι του μετοίκησαν στην Πρέβεζα, όπου ασχολήθηκαν και διακρίθηκαν στο εμπόριο και τις επιχειρήσεις.

Σπούδασε τη δεκαετία του 1950 στην κτηνιατρική σχολή Καμερίνου της Ιταλίας και υπηρέτησε τα περισσότερα χρόνια στα Γιάννενα ως Διευθυντής του Κτηνιατρικού Μικροβιολογικού Εργαστηρίου Ιωαννίνων.

Παντρεμένος με την Μαρούλα Καζαντζή, κόρη του αείμνηστου βουλευτή Ιωαννίνων Νικολάου Καζαντζή, με την οποία απέκτησαν δύο παιδιά τον Γιώργο και τον Νίκο, πετυχημένοι επιστήμονες σήμερα.

Στη σύζυγό του Μαρούλα, τα παιδιά, τα εγγόνια του και όλους τους συγγενείς του αγαπητού συνάδελφου, φίλου και συμπατριώτη τα πιο θερμά και ειλικρινή συλλυπητήρια. Ας είναι ελαφρύ το Γιαννιώτικο χρώμα που τον σκέπασε.

Βασίλης Τζιόβας

Στον Ηρακλή Θεοδώρου, το δάσκαλο

Άφησε το μάταιο τούτο κόσμο ο αγαπητός μας συνάδελφος ο Ηρακλής Θεοδώρου. Ζαγορίσιος, από την Ελάτη Ζαγορίου. Έφυγε από κοντά μας αφού πάλαιψε σκληρά με τον χάρο που τον μάτωσε, παίρνοντας το γιο του.

Με το πτυχίο του δασκάλου στο χέρι υπηρέτησε σε πολλά σχολεία της Ελλάδος για να καταλήξει διευθυντής στα Γιάννενα.

Άνθρωπος γεμάτος Ζαγόρι, γεμάτος γράμματα σαν τους παλιούς Ζαγορίσιους δασκάλους αλλά και γεμάτος αγάπη για το παιδί. Χαρούμενος, δραστήριος ευσυνειδητός με άριστη παιδαγωγική κατάρτιση.

Γαλούχησε με τα νάματα της Ελληνοχριστιανικής παιδείας πολλά Ελληνόπουλα. Απ' όπου πέρασε άφησε τη σφραγίδα του, χαρακτηριστικός στην αίθουσα, με απaráμιλλη εργατικότητα και στα εξωσχολικά. Πολλές οι εξωσχολικές δραστηριότητές του. Τις θυμούνται με αγάπη οι κάτοικοι των χωριών που πέρασε.

Και πάντα γελαστός, χαρούμενος, άνθρωπος της παρέας, γλεντζές με σύντροφο ακλόνητο δίπλα του την αγαπημένη του Ιουλία, την συνάδελφο Ιουλία Τσόμπου ως το τέλος της ζωής του.

Αλλά και το συνδικαλιστικό του έργο ιδιαίτερο. Δημιούργησε μαζί με άλλους και χρημάτισε πρώτος **πρόεδρος του συνδέσμου συνταξιούχων δασκάλων**. Αγωνίστηκε πάντα με επιμονή και πάθος για τα συμφέροντα του συνδέσμου για την καταξίωση του δασκάλου.

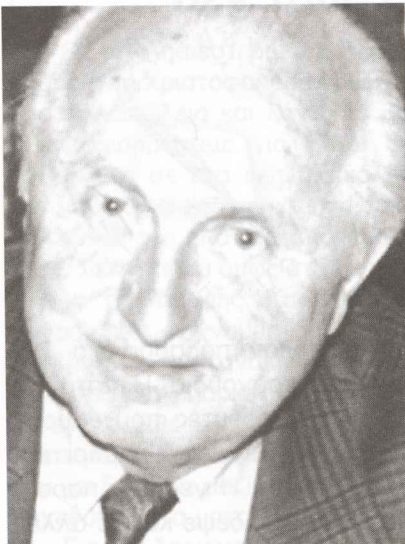
Πρωτοστάτησε στην κατασκευή του μνημείου του δασκάλου στην πύλη της ΖΠΑ. Δεν πρόλαβε να υλοποιήσει το δεύτερο **μεγάλο όνειρό του** τη δημιουργία **μουσείου του δασκάλου**.

Αγαπητέ **Ηρακλή** συμπατριώτη, συνάδελφε φίλε, φεύγεις δικαιωμένος, καταξιωμένος αφήνοντας μνήμη αγαθή και την Ιουλία σου μόνη. Για όλη σου αυτή την προσφορά στην εκπαίδευση ο Σύνδεσμος συνταξιούχων δασκάλων σε τίμησε σε ειδική εκδήλωση την 1-2-2015 και σου απένειμε τιμητική διάκριση ανακηρύσσοντάς σε **επίτιμο πρόεδρό του**. Αναπαύσου εν ειρήνη!

Ας είναι αιώνια η μνήμη σου δάσκαλε!

Ελένη Οικονομίδου Δούβλη

Μνημοσύνη Γιάννη Τσεκούρα

Πέρασαν κίολας 40 μέρες από τον ξαφνικό θάνατο του δικού μας, εδώ στο περιοδικό, Γιάννη Τσεκούρα και βρεθήκαμε πάλι όλοι μαζί στο Ιερό Ναό του Αρχιμανδρείου, στο σαρανταήμερο μνημόσυνο μαζί με τους δικούς του.

Ακολούθησε επιμνημόσυνο συμπόσιο στην «Φρόντζου Πολιτεία» προσφορά των αγαπημένων του προσώπων, όπου παραβρέθηκαν περί τους 100 συγγενείς και φίλοι, πίνοντας στη μνήμη του, εν είδει σπονδής, ένα ποτήρι κρασί, με την υπόσχεση να τον θυμόμαστε. Μοιρασμένη λύπη, μισή λύπη! Αιωνία του η μνήμη!

«Το Ζαγόρι μας»

Μεγάλη απώλεια

ο θάνατος του Γιάννη Τσεκούρα

Φτωχότερη έγινε αυτές τις ημέρες η κοινωνία του Ζαγορίου, καθώς έχασε για πάντα μια σημαντική φυσιογνωμία της. Έναν άνθρωπο που με τις δράσεις και το έργο του, τις τελευταίες δεκαετίες, έβαλε ανεξίτηλη τη σφραγίδα του στα πολιτιστικά –και όχι μόνο– δρώμενα της περιοχής Ζαγορίου.

Ο λόγος για τον Γιάννη Τσεκούρα, πρώην Διευθυντή της Ιονικής Τράπεζας Ιωαννίνων, ο οποίος έφυγε από τη ζωή στις 30/12/2016, βυθίζοντας στο πένθος την οικογένειά του, τους συγγενείς του, τους συνεργάτες του στην «Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ζαγορίου» και τους φίλους του –και είχε πολλούς.

Πάνδημη έγινε η κηδεία του το Σάββατο στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου Κοπάνων. Για το ήθος, την εντιμότητα και τη δημιουργικότητα του εκλιπόντος, μίλησε ο Κώστας Βλάχος, Πρόεδρος της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, στην οποία ο Γιάννης Τσεκούρας διέτέλεσε, επί σειρά ετών, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου. «Η απώλεια του Γιάννη Τσεκούρα, θα είναι αισθητή σε όλους», είπε ο κ. Βλάχος. Ο κ. Βασίλης Τζιόβας, μίλησε για μια μεγάλη απώλεια στην κοινωνία του Ζαγορίου. «Είναι βαθειά η οδύνη μας. Χάσαμε έναν ακραιφνή φίλο και πολύτιμο συνεργάτη μας. Θα μας λείψει και θα λείψει σε όλους μας», είπε, ιδιαίτερα συγκινημένος ο Πρόεδρος.

Χρήστος Τσέτσης

Για το Γιάννη Τσεκούρα

Έφυγε, πέταξε σχεδόν άξαφνα και αναπάντεχα από την αγκαλιά των δικών του για τους ουρανούς.

Πέταξε σα νάθελε να αστειευτεί, να τους ξαφνιάσει. Όπως ξάφνιασε κι όλους εμάς όσοι τον γνωρίσαμε και τον ζήσαμε ο ξαφνικός χαμός του. Κι όμως δεν ήταν αστειό. Ο Γιάννης Τσεκούρας έφυγε για πάντα.

Ο Γιάννης, ο παθιασμένος Ζαγορίσιος, ο αρχοντάνθρωπος, ο καλόκαρδος, ο καλότροπος, ο ειλικρινής και εγκάρδιος φίλος. Ο πάντα γελαστός κι ευγενικός, ο συμβιβαστικός, που αγαπούσε παθολογικά τον τόπο του και προσπαθούσε να τον βοηθήσει με κάθε τρόπο. Σε καλωσόριζε μπαίνοντας στο «Ζαγόρι μας» κολόνα μαζί με τους άλλους μια ζωή. Μας λείπει, άδειο το τραπέζι σου κι άδειο το στασίδι σου στο Αρχιμανδρείο.

Βαρύς ο πόνος για τη Βαγγελίτα, τα παιδιά και τα εγγόνια του. Να είναι όλοι περήφανοι γι' αυτόν. Σίγουρα μας παρακολουθεί από ψηλά και χαμογελά. Σίγουρα δεν θα τον ξεχάσουμε. Ας είναι αναπαυμένος.

Ελένη Δούβλη

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Δημήτριος Ερμείδης

Στις 9 Ιανουαρίου 2017 έφυγε αιφνίδια από τη ζωή, σε ηλικία 66 ετών και κηδεύτηκε την επομένη στους Ασπραγγέλους ο Δημήτριος Ερμείδης προκαλώντας σοκ στο χωριό μας. Μόνιμος κάτοικος Ασπραγγέλων τα τελευταία χρόνια μαζί με τη σύζυγο και την πεθερά του, δραστήριος, ομιλητικός, ασχολούταν με κάθε πτυχή της κοινωνικής ζωής του χωριού μας. Παρότι δεν καταγόταν ο ίδιος από τους Ασπραγγέλους αγάπησε όσο λίγοι τον τόπο και το αποδείκνυε έμπρακτα. Η βοήθειά του σε όλες τις εκδηλώσεις του Πολιτιστικού Συλλόγου Ασπραγγέλων ήταν πολύτιμη και δεδομένη. Εκτός από το γεγονός ότι διετέλεσε μέλος του ΔΣ του Συλλόγου, βοηθούσε είτε με τις μαγειρικές του γνώσεις, είτε με τις γνώριμες του με διάφορους καλλιτέχνες, είτε όπου αλλού μπορούσε και πάντα είχε να προτείνει κάτι πρωτότυπο. Τελευταία εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε με δική του προτροπή και βοήθεια, ήταν η παράσταση καραγκιόζη του περασμένου καλοκαίρι που ήταν εξ ολοκλήρου δική του ιδέα προτείνοντάς μας μάλιστα και τον καραγκιοζοπαίχτη που αποδείχτηκε εξαιρετική επιλογή. Επίσης, έκανε εθελοντικές εργασίες, όπου χρειαζόταν, όπως για παράδειγμα στην Αγία Παρασκευή και πρόσφατα δώρισε μαζί με την οικογένειά του τη βιβλιοθήκη του πεθερού του Μιχαήλ Λιώτου (Λάμπα) με σπάνια βιβλία. Έδωσε ζωή σε μια απομακρυσμένη γωνιά του χωριού μας κάνοντας το σπίτι του πυρήνα των κοινωνικών δραστηριοτήτων της γειτονιάς του.

Φίλε Δημήτρη η απώλειά σου θα μείνει αναμνηστική καθώς έφερες στο χωριό μας μια νοοτροπία κοινωνικότητας και ανιδιοτελούς προσφοράς που φάνταζε ξένη στις αγκυλωμένες σχέσεις της μικρής μας κοινωνίας. Καλό ταξίδι!

Στη σύζυγο και σε όλους τους συγγενείς του, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ασπραγγέλων εκφράζει τα θερμά του συλλυπητήρια. Αντί στεφάνου προσέφεραν χρηματικά ποσά στον Πολιτιστικό Σύλλογο Ασπραγγέλων οι κάτωθι: ο.κ. Βασιλικής Μπονόβα-Παππά, ο.κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου, ο.κ. Κωνσταντίνος Κάτσεων, ο.κ. Ντίνου Γίτσα, ο.κ. Προκόπη Μαρματάκη, ο.κ. Σωτήρη Ζαμπακόλα, ο.κ. Χάρη Μπονόβα.

Για τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ασπραγγέλων

Ο πρόεδρος Θεόδωρος Ζαμπακόλας

Βασιλική (Κούλα) Γκίτσα

Στις 30 Ιανουαρίου 2017 έφυγε αιφνίδια από τη ζωή, σε ηλικία 84 ετών και κηδεύτηκε την επομένη στον Ι. Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου Ασπραγγέλων παρουσία πλήθους κόσμου η Βασιλική (Κούλα), χήρα Θεοδώρου Γκίτσα, μεγαλώνοντας τον μακρύ κατάλογο των μονίμων κατοίκων του χωριού μας που έφυγαν από τη ζωή πρόσφατα. Λόγω και της παρουσίας της στο κατόστημα του γιου της Ντίνου αποτελούσε ένα ζωντανό κομμάτι της κοινωνίας του χωριού μας, ήταν, όμως, εξαιρετικά συμπαθής και σε μη συγγενιανούς μας κατοίκους των γύρω χωριών ή ακόμα και τουρίστες που επισκέπτονταν το μεζεδοπωλείο Λυχνάρι. Στα παιδιά και στους λοιπούς συγγενείς της, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ασπραγγέλων εκφράζει τα θερμά του συλλυπητήρια. Αντί στεφάνου προσέφεραν χρηματικά ποσά στον Πολιτιστικό Σύλλογο Ασπραγγέλων τα παιδιά της και τα εγγόνια της και οι κάτωθι: ο.κ. Ζαμπακόλα Σωτηρίου, η κ. Καραγιάννη Δώρα και οι κόρες της Μαίρη και Γιούλη Καραγιάννη, ο.κ. Παπαποστόλου Βιργινίας, ο.κ. Παπαχρήστου Ιωάννη, ο.κ. Πιστούνη Γεωργίου, ο.κ. Φερντίνου Βασίλη.

Για τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ασπραγγέλων

Ο πρόεδρος Θεόδωρος Ζαμπακόλας

Βλάσης Τσόδουλος (1941-2017)

Ο Βλάσης που «έφυγε» την Κυριακή 19 Φλεβάρη δεν ήταν Ζαγορίσιος. Στο Ελληνικό (Λουζέται) των Κατσανοχωριών, γεννήθηκε, έζησε και πέθανε στα 76 χρόνια του. Εζησε όμως κι αγάπησε το Ζαγόρι και τους Ζαγορίσιους και ειδικά τους Κάτω Σουδενιώτες αφού εκεί πέρασε ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής του υπηρετώντας ως Κοινοτικός Γραμματέας, από τα μέσα της δεκαετίας του '60 ως την έλευση του Καποδιστρίου το 1998 οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Όμως δεν ξέχασε ποτέ τα Κάτω Σουδενά και το Ζαγόρι. Ήταν δε συνδρομητής και αναγνώστης του περιοδικού «Το Ζαγόρι μας» από τα πρώτα χρόνια της κυκλοφορίας του. Αυτό που μας λύπησε ξεχωριστά και μας ξάφνιασε είναι πως την προηγούμενη του θανάτου του μας έστειλε την ετήσια συνδρομή του και τις ευχές του.

Καλό ταξίδι Βλάση και σε ευχαριστούμε για την προσφορά σου σ' ένα από τα χωριά του Ζαγορίου. Ας είναι ελαφρύ το χρώμα του χωριού σου που σε σκέπασε. Θερμά συλλυπητήρια στους οικείους του.

«Το Ζαγόρι μας» - Β. Τζιόβας - Κ. Φωτέτσιος

Ασημούλα χήρα Κων/νου Ξήτα

Με την είσοδο του νέου έτους (2 Ιανουαρίου 2017) ανεχώρησε για την αιωνιότητα πλήρης ημερών η καθαλαρίτισσα, γέννημα θρέμμα, Ασημούλα Ξήτα, χήρα του Κωνσταντίνου Ξήτα από τους Μηλιωτάδες. Ολόκληρη τη σκληρή και πικρή ζωή της την πέρασε στο χωριό της το Καβαλλάρι. Όμως την πέρασε σαν γνήσια Ζαγορίσια με αξιοπρέπεια και περηφάνεια. Μεριμνησε ακόμη και τα της ταφής της, ζητώντας ακόμη να την ξεπροβοδίσουν από το σπίτι της με το Λευτέρη Σαρρέα και με μοιρολόγι, γιατί η ζωή της ήταν κι αυτή ένα μακρύ μοιρολόγι. Γι' αυτό κι εμείς εκτελέσαμε τις επιθυμίες της με κάθε

λεπτομέρεια. Τα λίγα λόγια της ανηψιάς της Πηνελόπης Θάνου, που τη φρόντιζε πάντα και ιδίως τα τελευταία χρόνια, στην εκκλησία του Αη-Δημήτρη ήσαν σαν ένα σύντομο ντοκιμαντέρ όπως ακούστηκαν: «Αποχαιρετάμε σήμερα με βαθιά συγκίνηση τη θεία μας Ασημούλα, χήρα Κων/νου Ξήτα, το γένος Θάνου. Μια γυναίκα που η ζωή της έδειξε το πιο σκληρό πρόσωπο και η μοίρα τη χτύπησε ανελέητα. Έχασε τον αγαπημένο της άντρα μέσα στον εμφύλιο, έμεινε χήρα σε νεαρή ηλικία με ένα κοριτσάκι την Παναγιώτα που και αυτό το έχασε σε ηλικία βρέφους ακόμη. Το χτύπημα ήταν μεγάλο, δεν υπάρχει μεγαλύτερο από αυτό και όμως αυτή μάζεψε τα κουρέλια της ύπαρξής της και προσπάθησε να σταθεί όρθια με αξιοπρέπεια για το υπόλοιπο της ζωής, διακονώντας σε μεγάλο βαθμό την οικογένεια του αδερφού της.

Μας μεγάλωσε, μας ανάθρεψε με τις καλές της συμβουλές, μας στήριξε στις δυσκολίες της ζωής μας, ήταν πάντα για μας η αγαπημένη μας θείτσα, η δεύτερη μητέρα μας, που μας περίμενε πάντα με το γλυκό της λόγο και την περιποίηση της. Δεν επέτρεψε η πίκρα της προσωπικής ζωής να την αλλάξει σαν άνθρωπο, αλλά θα έλεγε κανείς ότι αυτό την έκανε έναν ολοκληρωμένο, φιλοσοφημένο άνθρωπο. Τα αδελφία μου κι εγώ νιώθουμε πολύ τυχερά, που την είχαμε κοντά μας τόσα πολλά χρόνια και μας έμαθε και τόσα πολλά. Εγώ ειδικά δεν θα ξεχάσω ποτέ την αγάπη της, την παρέα της στο Αγρίνιο, που με περίμενε απ' το σχολείο να γυρίσω, για να μου πει τα νέα της ημέρας και να τα σχολιάσει πάντα βαθυστόχαστα. Νιώθω ευγνωμοσύνη γι' αυτή τη γυναίκα, γιατί μας έδωσε τόσα πολλά με τον καλό λόγο πάντα.

Αγαπημένη μας θείτσα, πέρασες τόσα σκληρά, πτώχεια, πόλεμο, απώλειες των πιο προσφιλών σου προσώπων που στάθηκες στη ζωή σου ένας βράχος για όλους μας. Σε ακολουθούν η ευγνωμοσύνη μας και τα χίλια ευχαριστώ μας. Πορεύσου τώρα εν ειρήνη να σμίξεις επιτέλους με τους αγαπημένους σου Κώστα και Παναγιώτα. Καλό Παράδεισο».

Γεννήθηκε το 1920, παντρεύτηκε το 1946 και χήρεψε το 1948. Το κοριτσάκι της η Παναγιώτα γεννήθηκε το 1947, αρρώστησε από μηνιγγίτιδα, τυφλώθηκε και πέθανε βρέφος 2,5 ετών. Ωφάρτηκε στον Αη-Λια στο νησί των Ιωαννίνων όπου οι χωριανοί ζούσαν ως ανταρτόπληκτοι. Ο παπα-Κολιάς, εφημέριος του χωριού από τη Χρυσοβίτσα πήγαινε και εκκλησιαζε τους χωριανούς, έκανε και την ταφή τους, γιατί διέμενε στους Λυγκιάδες. Τον άντρα της Κώστα Ξήτα τον σκοτώσανε το 1948 στο χωριό Νεγάδες.

Το σπίτι της Ασημούλας ήταν το κατάλυμα για τις ορχήστρες στα πανηγύρια μας. Ευχαριστούμε το Λευτέρη το Σαρρέα που εκπροσώπησε τους συναδέλφους του μουσικούς. Τελικά ο θάνατος λυτρώνει κάθε θνητό από την «Κοιλιά του Κλαυθμώνος» όπως ονομάζει η εκκλησία μας την παρούσα ζωή. Ας κρατούμε όλοι μας τις μνήμες των συνανθρώπων μας που φεύγουν, για να είμαστε πάντα ένα σώμα όπως ο Θεός θέλει τον κόσμο του.

Αιωνία σου η μνήμη αγαπημένη μας Ασημούλα

Εκ του συλλόγου

ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ**Θάνατοι**

– Η **Καλυψώ** χήρα Δημητρίου **Γκογιάννου** ήταν το δεύτερο παιδί της Βασιλικής και του Κων/νου Σίλλη και είχε γεννηθεί στις 26-10-1928. Απεβίωσε στην Αθήνα τέλη Γενάρη του 2017. Ανάλαφρο το χώμα της Αττικής γης που την σκέπασε. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς της.

ΑΝΘΡΑΚΙΤΗΣ**Γεννήσεις**

– Η **Χριστίνα Τσιούλα** και ο **Δημήτρης Μάντζιος** Τοπ. Εκπρόσωπος του χωριού, απόκτησαν χαριτωμένο υγιέστατο κοριτσάκι στα Γιάννενα στις 20-1-2017. Να τους ζήσει με υγεία, χαρά, ευτυχία.

Βαπτίσεις

– Η **Αριστέα Μάρου** και ο **Κων/νος Αναστασίου** βάπτισαν το κοριτσάκι τους και του χάρισαν το όνομα Ευθαλία. Να ζήσει γερή και τυχερή και νυφούλα να την καμαρώσουν.

ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ**Συγχαρητήρια-****Καλή συνταξιοδότηση**

– Η αναπληρώτρια Προϊσταμένη του Δήμου Ζαγορίου **Σωτηρία**, το πρώτο από τα τρία παιδιά της Αλεξάνδρας και Δημητρίου Παπαρούνα και σύζυγος Βαγγέλη Νέσσερη από τα Άνω Πεδινά, που είχε διορισθεί στην πρώην Κοινότητα Άνω Πεδινών στις 30-9-1980 και στη συνέχεια στον Καποδιστριακό Δήμο Κεντρικού Ζαγορίου από 1-1-1999 και στον σημερινό Καλλικρατικό Δήμο Ζαγορίου από 1-1-2011 μέχρι 31-12-2016 αποχώρησε από την ενεργό δράση και υπέβαλλε τα χαρτιά της για συνταξιοδότηση.

Θερμά συγχαρητήρια που έμεινε στις επάλξεις τόσα χρόνια στο Ζαγόρι μας. Γερή και δυνατή να είναι και με υγεία να καλοδεχτεί τη σύνταξη.

Γεννήσεις

– Η **Νίκη Μαυρή** και ο **Βασίλειος Γκούσης** απόκτησαν υγιέστατο αγοράκι στις 25-1-2017 στο Χαϊδάρι Αττικής. Να τους ζήσει με υγεία, χαρά, ευτυχία.

Θάνατοι

– Η **Μαρία** χήρα Κων. **Τράκη**, το γένος Σταματίνας και Μι-

χαήλ Παπαδάκη που είχε γεννηθεί στις 14-4-1934 στην Ελευσίνα, απεβίωσε στην Αθήνα, όπου αναπαύτηκε για πάντα στις 20-1-2017. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς.

ΑΝΩ ΡΑΒΕΝΙΑ**Γεννήσεις**

– Η **Ελπίδα Μαμακή** και ο **Χάρης Καλογήρου** απόκτησαν το τρίτο αγοράκι τους στα Γιάννενα στις 25-1-2017. Να ζήσει γερό και τυχερό το τέταρτο εγγονάκι της Δέσποινας και Θανάση Καλογήρου και έβδομο δισεγγονάκι της Μαριγούλας Λ. Καλογήρου.

Βαπτίσεις

– Η **Τζέσικα** και ο **Μιχάλης Γιάνης** βάπτισαν τη μοναχοκόρη τους στον Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου στο Χάρτφορντ, πόλη του Κονέκτικατ στην Αμερική και οι νουνόι Χρήστος Γιάννος και Άσλεϊ της χάρισαν το όνομα ΑΡΙΑ (ΑΡΙΑΝΘΗ) την Κυριακή 29 Γενάρη 2017. Γερή και τυχερή να ζήσει η πρώτη εγγονούλα της Βαρβάρας Γκερλέ και του Κώστα Γιάννου και νυφούλα να την καμαρώσουμε.

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ**Γεννήσεις**

– Η **Κατερίνα Κιτσαρά** του Αλέκου και της Κατερίνας **Μπίρη** και ο **Γιάννης Μόκας** απόκτησαν χαριτωμένο κοριτσάκι στα Γιάννενα στις 3-1-2017. Να τους ζήσει γερό και τυχερό.

ΓΡΕΒΕΝΙΤΙ**Γεννήσεις**

– Ο **Λάμπρος Μαζανίτης** και η **Γλυκερία Γραμόζη** απόκτησαν υγιέστατο αγοράκι το Δεκέμβριο του 2016 στα Γιάννενα. Να τους ζήσει γερό και τυχερό.

Θάνατοι

– Η **Ελένη Πάφη** του Βασιλείου και της Δημητρούλας που είχε γεννηθεί στις 23-2-1950 στο Μέτσοβο έφυγε απ' τη ζωή στις 2-1-2017.

Θερμά συλλυπητήρια στο σύζυγό της Ιωάννη **Πλόσκα** και λοιπούς συγγενείς.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ**ΔΕΜΑΤΙ****Θάνατοι**

– Η 75χρονη **Αναστασία** **σύζ. Δημ. Λαγού**, το γένος Γραμμενιάτη, απεβίωσε το Δεκέμβριο του 2016. Θερμά συλλυπητήρια.

ΔΙΚΟΡΦΟ**Θάνατοι**

– Η **Κλεοπάτρα** χήρα Σπυρίδωνα **Βλάχου** το γένος Βασιλικής και Αναστασίου Λέκκου, που είχε γεννηθεί στις 20-7-1928 στο Δικόρφο αναπαύτηκε για πάντα εκεί στις 4-1-2017. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς.

– Ο **Παναγιώτης Κόλιας** του Δημητρίου και της Ελευθερίας που είχε γεννηθεί στις 8-8-1942, απεβίωσε στην Αθήνα στις 18-1-2017. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς.

ΔΙΛΟΦΟ**Θάνατοι**

– Η **Άννα Σωτ. Τζαλαλή** από το Δίλοφο Ζαγορίου έφυγε από τη ζωή. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς.

ΕΛΑΤΟΧΩΡΙ**Γεννήσεις**

– Η **Χριστοδούλα Δοδώνη** και ο **Άγγελος Γούλας** απόκτησαν χαριτωμένο κοριτσάκι στα Γιάννενα το Νοέμβριο του 2016. Να τους ζήσει γερό και τυχερό.

ΗΛΙΟΧΩΡΙ**Γεννήσεις**

– Η **Παναγιώτα Μάστορα** και ο **Περικλής Γιαννακός** απόκτησαν υγιέστατο αγοράκι στα Γιάννενα στις 30-12-2016. Να ζήσει με υγεία χαρά ευτυχία.

ΚΟΥΚΟΥΛΙ**Γάμοι**

– Η **Ελένη Τάγκα** του Κώστα και της Μελομένης παντρεύτηκε τον εκλεκτό της καρδιάς της **Χρήστο Μαργαρίτη**. Να ζήσουν, να ευτυχίσουν, απογόνους και όλα του κόσμου τα καλά να αποκτήσουν.

ΛΑΪΣΤΑ**Γάμοι**

– Η **Μαρίνα Πιπίκου** του Γιώργου και της Βάσως και ο εκλεκτός της **Στέφανος Γούλας** παντρεύτηκαν. Να ζήσουν, να ευτυχίσουν, απογόνους και

όλα του κόσμου τα καλά να αποκτήσουν.

Θάνατοι

– Η **Μαρία Νάνου** του Νικολάου και της Κρυστάλλως, σύζ. Βασ. Ντάφη που είχε γεννηθεί στις 21-8-1962 απεβίωσε την 1-2-2017. Πάνδημη έγινε η κηδεία της την επομένη στη Βουλιάστα Ιωαννίνων.

ΜΑΚΡΙΝΟ**Θάνατοι**

– Απεβίωσε στη Γερμανία τέλη Γενάρη 2017 η **Κλεοπάτρα** **σύζ. Παύλου Τσεμπέρη**. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς.

ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ**Θάνατοι**

– Η **Σταυρούλα χήρα Γιάννη Κωστόπουλου** ήταν το δεύτερο από τα πέντε παιδιά της Κωνσταντώς και του Κων/νου Σταφυλά και είχε γεννηθεί το 1924 στο Μεσοβούνι. Ανάλαφρο το γιαννιώτικο χώμα που την σκέπασε στις 25-1-2017. Νάχουν την ευχή της και να της πάρουν τα χρόνια οι απόγονοί της.

ΠΕΤΡΑ**Γεννήσεις**

– Η **Καρίνα-Χαρίκλεια Ηλιάδη** και ο **Φώτιος Κώτσιας** απόκτησαν αγοράκι στα Γιάννενα στις 16-11-2016. Να τους ζήσει γερό και τυχερό.

ΣΚΑΜΝΕΛΙ**ΘΑΝΑΤΟΙ**

– Η **Αριστέα Διαμαντακίδου**, το γένος Φωτεινής και Δημοσθένη Σοφιού είχε γεννηθεί στις 29-1-1943 στο Σκαμνέλι, όπου αναπαύτηκε για πάντα στις 26-1-2017. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς!

– Η 85χρονη **Ελευθερία χήρα Γρηγόρη Γόγολου** που είχε γεννηθεί στη Βοβούσα, το γένος Γεωργιάς και Περικλή Γιαννακού, έφυγε απ' τη ζωή στις 31-1-2017. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς της.

ΤΡΙΣΤΕΝΟ**Θάνατοι**

– Απεβίωσε στα Γιάννενα ο **Αριστοτέλης Μαντέλος** και η εξόδιος ακολουθία έγινε στον Προφήτη Ηλία Τριστένου τέλη Γενάρη 2017. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ**ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ****Γεννήσεις**

– Ο **Νίκος Πανταζής** του Γιώργου και της Μαίρης Π. Τσουμάνη και η **Κυριακή Πανοβίδου** απόκτησαν υγιέστατο αγοράκι στις 26-9-2016 στην Αθήνα. Να τους ζήσει γερός και τυχερός ο πρωτότοκος γιος.

– Η **Παυλίνα Γιαννακού** και ο **Αποστόλης Αρμύρας** απόκτησαν πρωτότοκο υγιέστατο αγοράκι στη Γερμανία στις 15-1-2017. Γερό και τυχερό το πρώτο εγγονάκι της Γιώτας και Γιώργου Γιαννακού. Να ζήσει με υγεία, χαρά, ευτυχία.

Θάνατοι

– Η **Γιαννούλα Πάσχου** της Σοφίας Τάγκα και του Ηλία Πάσχου είχε γεννηθεί το 1932 στην Αμφιλοχία. Αναπαύτηκε για πάντα στο Τσεπέλοβο στις 24-1-2017. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς της.

– Η **Παρασκευή χήρα Αθανασίου Αθανασούλα**, το γένος Ελένης και Νικολάου Καπρή που είχε γεννηθεί στις 10-1-1927 στο Σκαμνέλι αναπαύτηκε για πάντα στον Άη-Θανάση Τσεπελόβου στις 26-1-2017. Νάχουν την ευχή της και να της πάρουν τα χρόνια οι απόγονοί της.

– Ο **Λεωνίδας** ήταν το μικρότερο παιδί από τα πέντε της Ανδρομάχης Λεπτοουργού και του Θωμά **Βούρβου** και είχε γεννηθεί στις 12-4-1934. Τον πρόδωσε η καρδιά του στις 8-2-2017. Ανάλαφρο το Τσεπελοβίτικο χώμα που τον σκέπασε.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω και δημοσίως τους γιατρούς και όλο το προσωπικό της καρδιολογικής κλινικής του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων για την φροντίδα και το ενδιαφέρον που έδειξαν κατά τη νοσηλεία μου κοντά τους. Ιδιαίτερα ευχαριστώ τους Κερστίν Αχενμπάχ, Απόστολο Θεοχαρίδη, Βασίλειο Μπέλλο και Ξενοφώντα Μάκο για την ανθρώπινη και επιστημονική τους συμπαράσταση.

Κώστας Φωτέσιος

Περαστικά και γρήγορη ανάρρωση από όλους εδώ στο «Ζαγόρι μας».

Θερμά συλλυπητήρια στην Ερμιόνη του και λοιπούς συγγενείς.

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ**Θάνατοι**

– Ο **Πασχάλης Τζαφλίδης** της Αλεξάνδρας και του Γεωργίου που είχε γεννηθεί στις 12-5-1936 στους Φραγκάδες, αναπαύτηκε για πάντα εκεί στις 22-1-2017.

Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς του.

Επιμέλεια:**Δέσποινα Γκερλέ Μπίτσα****ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ****Θάνατοι**

– Πέθανε στις 31 Γενάρη και κηδεύτηκε στο χωριό της η **Βασιλική (Κούλα) Γκίτσα**, χήρα του αείμνηστου Θεόδωρου Γκίτσα 84 ετών.

Στους οικείους της ειλικρινή συλλυπητήρια.

«Το Ζαγόρι μας»

ΔΙΚΟΡΦΟ**Θάνατοι**

– Πέθανε και κηδεύτηκε στα Γιάννενα στις 24 Φεβρουαρίου ο γνωστός Ζαγορίσιος δάσκαλος **Γιάννης Λέκκος**, 86 ετών. Ο μεταστάς τίμησε συχνά «Το Ζαγόρι μας» με τους τρυφερούς στίχους από τη ζωή του χωριού και της εφηβείας του. Στους οικείους του τα ειλικρινή συλλυπητήριά μας.

«Το Ζαγόρι μας»

ΔΙΠΟΤΑΜΟ**Ευχαριστήριο**

– Ευχαριστούμε θερμά όλους όσους παραβρέθηκαν και τίμησαν με την παρουσία τους στο τελευταίο της ταξίδι την πολυαγαπημένη μητέρα και κόρη και αδερφή **Μαρία Πασχάλη** στις 16/2/2017.

Ευχαριστούμε πολύ τους χωριανούς, γνωστούς, συγγενείς, φίλους, συναδέλφους της και όλο τον κόσμο που παραβρέθηκε.

Ε.Π.

Θάνατοι

– Στις 13/2/2017 έφυγε από τη ζωή η αγαπημένη μου και λατρευτή **Μαρία Πασχάλη**. Ας είναι ελαφρύ το Γιαννιώτικο

χώμα που την σκεπάζει στον Άγιο Νικόλαο Κοπάνων.

Ευθαλία Πασχάλη

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ**Συγχαρητήρια**

– Στην αγαπημένη μας ανηψιά **Βάσια Γιώτη**, μαία, εγγονή του θείου Σπύρου Οικονομίδη για τους αρραβώνες της με τον καλό της **Νίκο Αρβανιτάκη** Μηχανολόγο θερμά συγχαρητήρια και καλά στέφανα.

Ελένη Δούβλη
Μιχάλης Οικονομίδης

Συγχαρητήρια

– Ο **Ιωάννης Βαζάκας** αποστρατεύτηκε με το βαθμό του Υποστρατήγου, μετά από 35ετή υπηρεσία στο στρατό ξηράς από τον Έβρο μέχρι τα νησιά, την Κύπρο και το εξωτερικό. Θερμά συγχαρητήρια, υγεία, προσωπική και οικογενειακή επιτυχία στον πολιτικό του βίο.

Η σύζυγος και τα παιδιά του
Η μητέρα του Αγγελική και τ' αδέρφια του
Βασιλική και Γιώργος

Συλλυπητήρια

– Έφυγε από τη ζωή η καλότατη **Καλυψώ Γκογιάννου** και κηδεύτηκε στην Αθήνα. Ο βαρύς φετινός χειμώνας δεν άφησε τον αγαπητό Πάκη να τη θάψει παρά με τον πατέρα του στο Τσερβάρι.

Θερμά συλλυπητήρια.
Ελένη Δούβλη

Θάνατοι

– Πέθανε και κηδεύτηκε στη Θεσσαλονίκη στις 23/2/17 η **Στυλιανή (Λιάνα) Γκράτζιου**, χήρα του αείμνηστου στρατηγού Αγαμέμνονα Γκράτζιου. Στα παιδιά της Κώστα και Γιώργου και σ' όλους τους οικείους της θερμά συλλυπητήρια.

«Το Ζαγόρι μας»

ΚΑΠΕΣΟΒΟ**Θάνατοι**

– Πέθανε στα Γιάννενα και κηδεύτηκε στις 11-2-17 ο δάσκαλος **Χαρίλαος Κοντοδήμος**. Στον Άγιο Νικόλαο Κοπάνων Καπεσοβίτες, Τσεπελοβίτες, φίλοι και συνάδελφοι αποχαιρέτησαν τον μεταστάντα. Στη χήρα του, τα παιδιά του, τον εγγονό του και τους λοιπούς συγγενείς θερμά συλλυπητήρια.

«Το Ζαγόρι μας»

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ**Γεννήσεις**

– Η Ελεωνόρα Γαλανοπούλου, κόρη του Στέφανου Γαλανόπουλου έγινε γιαγιά για δεύτερη φορά από τον γιο της **Αλέξη** και τη σύζυγό του **Ζωίτσα**, ένα υγιέστατο αγόρι.

Να τους ζήσει, να είναι γερό και τυχερό.

Οι παππούδες Στέφανος-Μαίρη Γαλανόπουλος

Πολλές ευχές κι' από το «Ζαγόρι μας»

Νέοι επιστήμονες

– Την επόμενη Τετάρτη 1 Μαρτίου δίνει το νόμιμο όρκο στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (Αγγλική Φιλολογία) η **Ελευθερία**, μοναχοκόρη του Θεόδωρου Γαλανόπουλου απ' τα Κάτω Σουδενα Ζαγορίου και της Παναγιώτας Μουρδουκούτα φιλόλογου καθηγήτριας. Της ευχόμαστε μέσα απ' την καρδιά μας πολλά χαρούμενα χρόνια να ζήσει και το ευ ζειν να τη συνοδεύει σ' όλη της τη ζωή.

Οι παππούδες Στέφανος-Μαίρη Γαλανόπουλου

Ευχές κι απ' το «Ζαγόρι μας»

ΚΗΠΟΙ**Συλλυπητήρια**

– Στην οικογένεια του αγαπητού φίλου και συμπατριώτη **Γιάννη Τσεκούρα** για τον αδόκητο θάνατό του, τα θερμά μου συλλυπητήρια.

Στέφανος Νιτσόπουλος

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ**Θάνατοι**

– Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα στις 20 Φεβρουαρίου η **Μαίρη Στύλου** σύζυγος του αείμνηστου Γιώργου Στύλου και κόρη του αείμνηστου καθηγητή Καμπαλάνη.

Στα παιδιά της, τ' αγγόνια της και σ' όλους τους δικούς της θερμά συλλυπητήρια.

«Το Ζαγόρι μας»

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ**Θάνατοι**

– Πέθανε και κηδεύτηκε στις 9-2-17 στον Άγιο Νικόλαο Κοπάνων ο γνωστός έμπορος των Γιαννίνων **Σπυρίδων Ρίζος**, παντρεμένος στις Φραγκάδες με την **Μαρία Μοράρου**. Στη χήρα του, τα παιδιά του, τον εγγονό του και τους λοιπούς συγγενείς θερμά συλλυπητήρια.

«Το Ζαγόρι μας»

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΩΡΕΕΣ

ΒΙΤΣΑ

– Στη μνήμη **Βασιλείου Βασδέκη (Βάσιου)** η Στεφανία Γεωργιάδου κόρη Αμαλίας Καρέτση προσέφερε χρηματικό ποσό στον Ιερό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Κάτω Βίτσας.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ

– Αντί στεφάνου στη μνήμη του **Πασχάλη Τζαφλίδη** καταθέτουν χρηματικά ποσά στον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου οι οικογένειες Δήμητρας Τζαφλίδη, Λάμπρου Παπανδρέου, Ηλία Γεωργίου, Νίκου και Καίτης Κουτσαμάνη, Φανίκα Αντώνη, Στέφανου Τζαφλίδη, Σταυρόπουλος Αθανάσιος και Άννα Φανίκα, Νικολάου και Βασιλείας

Καλογήρου, Αικατερίνης και Ηλία Καλογήρου, Καλογήρου Ναπολέων, Μαίρης και Νίκου Τζαφλίδη.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί

– Εις μνήμη **Σπυρίδωνος Ρίζου** καταθέτουν χρηματικά

ποσά εις τον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου οι οικογένειες Μοράρου Ελένης και Κωνσταντίνου Μοράρου, Θεανώ και Παναγιώτη Τσιούρη, Γιάννη Κοκόρα, Λίτσας και Παναγιώτη Πασιά.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΕΥΡΩ 100

Φατούρος Δημήτριος

ΕΥΡΩ 90

Γκογιάννος Προκόπιος

ΕΥΡΩ 70

Βλάχος Κων/νος

ΕΥΡΩ 60

Τζουριάδης Πέτρος
Λιόντου Αγγελική
Χουλιάρης Μιχάλης
Μπέλλος Κων/νος
Παπαχρήστου Κων/νος
Παπαχαρίσης Δημήτριος

ΕΥΡΩ 50

Κασίμης Ευάγγελος
Σούκερα Αγγαία
Κάβγια Όλγα
Κρυστάλλη-Βλάχου Άννα
Δερβένη Δήμητρα
Οικονόμου Ελένη
Κοντογιώργου Μαρίνα

ΕΥΡΩ 40

Καψάλης Λάζαρος
Γιαννακός Γεώργιος

ΕΥΡΩ 30

Μακρή Ευρύκλεια
Δούβλης Πέτρος
Θεμελή Γαλάτεια
Ζαροπούλου Ευαγγελία
Δέμκας Γεώργιος
Δέμκα-Μπίκη Όλγα
Δέμκα-Σανοζίδη Βασιλική
Σαούλιας Ηλίας
Κοματσέλη Βίκυ
Πολυμερίδης Ιωάννης
Δάλλας Κων/νος
Τσίλης Αριστομένης
Μπαλατσός Ιωάννης
Παπανικολάου Ιωάννης
Βασδέκης Όμηρος

Βαταβάλη-Μάντζιου Μαίρη
Ζινδριλής Χριστόδουλος
Ζινδριλής Γεώργιος
Κασίμης Ευάγγελος
Λιάπη Έλλη
Λαζαρίδου - Σιούρα Θεοδοσία
Καραγιάννη Ανδρομάχη
Σπύρου Γρηγόριος
Δήμου Κων/νος
Νικόπουλος Λεωνίδας
Δάλλας Πολύβιος
Δάλλας Δημήτριος
Δάλλα-Μπάσιου Φιλομήλα
Παπαδημητρίου Χριστόδουλος
Λούλης Κων/νος
Αποστόλου Ανδρέας
Βαρζώκας Κων/νος
Βαταβάλης Ανδρέας
Ράπτη Ρωξάνη
Ράιος Δημήτριος
Τριανταφύλλου Πασχάλης
Τζοβαντάρη Ανθούλα
Παπαθανασίου Ελευθερία
Χασιώτη Βασιλική
Τσένη Ξανθίπη
Σαρηγιάννη Ερμιόνη
Βαλαδήμας Πέτρος
Βαρέλης Χρήστος
Κλούμπας Ιωάννης
Γκίκας Γεώργιος
Φωτέτσιος Δημοσθένης
Σοφianoπούλου Πολυξένη
Παλιάτσου Έφη
Γκούβης Χρήστος
Καραμπά Ιοκάστη
Τσόδουλος Βλάσης
Κομπάρου Σπυριδούλα
Βαρζώκα Αγγελική
Παπανίκας Παύλος
Μασούρας Ιωάννης
Μητσιμάρη Αδαμαντία

το ΖΑΓΟΡΙ μας

Ιδρυτής:
ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ
ΕΤΟΣ 1978

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ:

ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ι.Λ.Ε.Ζ.

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΕΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ

ΑΠΟ ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΓΚΕΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
Επίτιμος Πρόεδρος
ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
Πρόεδρος
ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
Α' Αντιπρόεδρος
ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΚΑΛΛΥ
Β' Αντιπρόεδρος
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ
Γεν. Γραμματέας
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ
Ταμίας
ΖΑΧΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Έφορος Εκδηλώσεων
ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
Μέλος

Αριστίνοδη μέλη:
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ-ΔΟΥΒΛΗ ΕΛΕΝΗ

Εξελεγκτική Επιτροπή

ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
Πρόεδρος
ΚΑΨΑΛΗΣ ΦΩΚΙΩΝ
Μέλος

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ - ΕΙΣΦΟΡΕΣ

Περιοδικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»
Σίνα 4 Ιωάννινα 454 44
και στο Μυροπολείο
ΚΑΛΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ
Λόρδου Βύρωνος 21
Τηλ. 26510 26266
Ιωάννινα 45444

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Εσωτερικού 30 ΕΥΡΩ
Ευρώπης 40 ΕΥΡΩ
Εκτός Ευρώπης 50 \$ ΗΠΑ

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ

ΡΟΥΛΑ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ:

Μ. ΔΟΥΒΛΗ - Π. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
28ης Οκτωβρίου 41 (Στοά Καμπέση)
Τηλ. 26510 20544 - 26510 27845
Ιωάννινα 454 44

ΕΝΙΣΧΥΣΗ
ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

– Η οικογένεια **Γρηγορίου Κόκκορου** προσέφερε στο περιοδικό μας χρηματικό ποσό στη μνήμη **Σόλωνα Δερδεμέζη**.

– Η δ. **Ευαγγελία Παππά** προσέφερε στο περιοδικό μας το ποσό των 70 ευρώ στη μνήμη του πολυαγαπημένου της παππού **Γιάννη Τσεκούρα**.

– Ο **Φωκίων Καψάλης** και η **Γαλάτεια Τσακαλογιάννη** προσέφεραν στο περιοδικό μας το ποσό των 50 ευρώ στη μνήμη του αλησμόνητου φίλου τους **Αριστοτέλη Μαντέλου** από το Τρίστενο Ζαγορίου.

– Ο **Νικόλαος Θάνος** και η **Πηνελόπη Θάνου** προσέφεραν στο περιοδικό μας το ποσό των 50 ευρώ στη μνήμη της **Αριστούλας Ξήτα** (αδερφής και ανηψιάς).

– Ο **Γκούβης Χρήστος** προσέφερε στο περιοδικό μας το ποσό των 20 ευρώ.

– Η **Δερβένη Δήμητρα** προσέφερε στο περιοδικό μας το ποσό των 30 ευρώ στη μνήμη του αείμνηστου **Γιάννη Τσεκούρα**.

Θερμές ευχαριστίες.

«Ζ»